

Estratègia Institucional pel període 2010 a 2014

**Assoc. Cat.
d'Enginyeria Sense Fronteres**
Maig 2010

Estratègia Assoc. Cat. Enginyeria Sense Fronteres pel període 2010 a 2014	1
Presentació	4
Què volem ser?	5
Missió, Visió i Valors	6
Base Social i Formació	9
Socis i sòcies	9
Formació	9
Dimensió i finançament	12
Dimensió d'ESF	12
Estratègia finançament	13
Eixos i Etapes de treball.....	14
Segon pas: nous (i antics) finançadors.....	15
Relacions institucionals i Comunicació.....	19
Comunicació.....	19
Què volem fer?	21
AIGUA I SANEJAMENT.	22
Estratègia de Treball	22
Planificació Estratègica	24
ENERGIA I INDÚSTRIES EXTRACTIVES.....	34
Estratègia de Treball	35
Planificació Estratègica	37
SERVEIS URBANS, HABITAT I CIUTADANIA	43
Estratègia de Treball	43
Planificació Estratègica	44
SOBIRANIA ALIMENTÀRIA	49
Estratègia de Treball	50
Planificació Estratègica	51

Presentació

El present document és el resultat de l'esforç que tota la nostra associació ha fet durant gairebé un any, quan el juliol del 2009 va engegar un procés de reflexió força profund sobre què som i què fem com a entitat.

Havent-nos dotat d'una nova estructura i havent clarificat els processos de presa de decisions, tocava ara pensar en el futur, un cop s'havia esgotat l'anterior període estratègic, del 2007 al 2009.

Precisament, sobre aquestes dues preguntes s'ha construït el document: una primera part, liderada per la Junta, que ha comptat amb la participació de socis i sòcies, i que ha actualitzat el que volem que sigui l'entitat. Des de la seva missió, visió i valors, tal i com s'entenen i es viuen ara, fins a l'estratègia pròpiament dita, que marqui cap a on ha d'evolucionar i que cal fer per consolidar el nostre projecte associatiu.

Una segona part, dóna compte del que es farà durant els propers cinc anys. S'ha fet un esforç important per dotar de coherència entre el que es fa al Sud i al Nord, de manera que les activitats, objectius i resultats, així com tots els instruments al nostre abast, s'han inclòs sectorialment en quatre àrees, que obeeixen a un mateix plantejament i estratègia i es concreten en intervencions i campanyes sota una mateixa visió de fons. Aquest bloc ha estat coordinat per les comissions, Nord i Sud, i treballat des dels diferents grups que orgànicament formen part de l'associació, i que són els àmbits de decisió fonamentals pel que fa al desenvolupament del conjunt d'activitats.

Destacar també la transversalització de la formació, com a eina alineada amb els plantejaments que es defensen sectorialment, i no com un conjunt d'activitats amb una relació irregular amb campanyes i programes al Sud.

Tot plegat, un esforç focalitzat en donar coherència i sentit al que fem des d'Enginyeria Sense Fronteres, i que ens ha de permetre, en tant que document de referència, treballar junts durant els propers anys.

Què volem ser?

Missió, Visió i Valors

La missió, la visió i els valors d'una entitat defineixen la seva identitat i la situen dins el conjunt d'institucions i moviments que formen la societat civil. En aquest sentit, són el primer referent que qualsevol persona té per decidir si col·labora i s'hi incorpora a una entitat o a una altra.

Després d'un període de reflexió paral·lel al de l'estratègia en sí, la realitat actual de la nostra associació porta a replantejar i a afegir nous conceptes i idees, en relació al que es donava a sí mateixa com missió, visió i valors.

Aquestes coordenades queden, a dia d'avui, establertes a la informació que oferim a les nostres memòries i pàgina web, així com als nostres estatuts (Taula 1. Definició de l'Associació Catalana d'Enginyeria Sense Fronteres)

INFORMACIÓ PÚBLICA

Qui som

ESF és una associació de cooperació per al desenvolupament multidisciplinar formada per professionals, docents i estudiants, que treballa per garantir l'accés universal al serveis bàsics, acompanyant el canvi social i l'enfortiment de les poblacions del Sud, respectant sempre les característiques culturals i tècniques.

Principis

Enginyeria Sense Fronteres és aconfessional, independent vers partits polítics o altres entitats i no té afany de lucre.

L'associació entén la COOPERACIÓ com un intercanvi basat en la solidaritat, amb el conseqüent benefici mutu, i el DESENVOLUPAMENT com un procés en evolució, interdependent i sostenible, que no pot imposar limitacions a les diferents cultures i que ha de contribuir a augmentar la participació ciutadana i el paper de la societat civil.

Al Sud, d'altra banda, ESF treballa sempre en col·laboració amb una contrapart: una organització local sense afany de lucre, que, juntament amb ESF, diagnostica les necessitats a la zona i la millor via per a solucionar-les. Les contraparts també participen en l'organització dels cursos al Nord. Més enllà dels projectes, ESF entén la relació amb les contraparts com un compromís comú de transformació política i social.

ESTATUTS

Article 2

Els fins de l'associació són:

Cooperar en la consecució d'una societat internacional justa, ja sigui realitzant tasques d'incidència, educació pel desenvolupament i sensibilització en l'àmbit universitari o professional, com de projectes de desenvolupament en els països empobrits. L'associació és apartidista, aconfessional i independent respecte d'altres entitats.

ESF entén la COOPERACIÓ com un intercanvi basat en la solidaritat, amb el conseqüent benefici mutu, i el DESENVOLUPAMENT com un procés en evolució, interdependent i sostenible que no pot imposar limitacions a les diferents cultures i ha de contribuir a augmentar la participació ciutadana i el paper de la societat, treballant per assolir una societat internacional justa i solidària. En queda exclòs tot ànim de lucre.

Taula 1. Definició de l'Associació Catalana d'Enginyeria Sense Fronteres

La identitat que la Federació Espanyola d'Enginyeria Sense Fronteres es dona és com a "una organització no governamental (ONG) dedicada a la cooperació al desenvolupament, que busca posar la tecnologia al servei del desenvolupament, per a construir una societat mundial justa i solidària. ESF és pluridisciplinar, aconfessional i apartidista. La formen persones que participen com a sòcies i com a voluntàries. ESF és una organització consolidada, amb un projecte original i necessari en diversos camps d'actuació: projectes de cooperació, educació per al desenvolupament, investigació i incidència."

En aquest sentit, la reflexió ha situat la tecnologia com a una eina d'una missió superior, i no una finalitat en sí mateixa (Taula 2. Missió de l'Associació)

Taula 2. Missió de l'Associació

Cooperar en la consecució d'una societat internacional justa, que es desenvolupi sense excloure ningú, tot construint i posant en pràctica els drets humans fonamentals, econòmics, socials i culturals, individuals i col·lectius arreu del món.

Ateses les nostres capacitats, aquells drets i els processos més directament relacionats amb la provisió de serveis bàsics i la gestió dels recursos i el territori, tenen una especial atenció dins aquesta missió.

Igualment, la visió i els valors s'han completat i actualitzat amb nous elements, tal i com s'explica a continuació (Taula 3. Visió de l'Entitat i Taula 4. Valors d'ESF), aprofundint en la concepció política del desenvolupament i de la contextualització de la tecnologia en aquest marc.

Taula 3. Visió de l'Entitat

Som un sol món, ja no val distingir entre Nord i Sud, totes les problemàtiques del desenvolupament cal abordar-les àmpliament i de manera interconnectada.

ESF és part de la societat civil catalana i europea, i com a tal respon als reptes que en ella es plantegen. La seva massa social i el seu voluntariat li donen la legitimitat per a actuar com a tal.

La tecnologia ha de ser una eina democràtica, al servei del conjunt de la societat civil i dels processos encaminats a la construcció de drets i la millora de condicions de vida arreu del món. Entenem la tècnica com la nostra competència diferenciada i com la nostra aportació als col·lectius i moviments socials. L'entendem dins de l'entorn cultural, polític, social, econòmic i ambiental que es genera i no com un fenomen aïllat o neutre. Incorporarem en els projectes tècniques autòctones i tecnologies apropiades, per a no crear dependències externes, i qüestionem l'ús històric de la tecnologia en les relacions nord-sud, apostant per una tecnologia que potenciï la dignitat de les persones i respecte el medi ambient.

La qüestió de fons és eradicar les causes de la pobresa i la injustícia a tot el món, un sistema de desenvolupament que provoca l'exclusió de milions de persones, que destrueix cultures i que és insostenible social, ambiental i econòmicament. L'enfocament de drets és l'eix central de la nostra acció, sense la qual no té sentit cap acció de millora de les condicions de vida arreu: sense drets, no hi ha desenvolupament.

ESF ha de ser una organització que promogui experiències que serveixin de referència per a tots els actors de la cooperació i el desenvolupament. El valor del coneixement generat està per sobre del volum de les nostres intervencions.

Taula 4. Valors d'ESF

Valors propis de l'ètica del desenvolupament:

- Justícia, entesa com concepte local i que afecte a les relacions globals.
- Empoderament, especialment de les dones.
- Solidaritat, allunyada del paternalisme.
- Sostenibilitat.
- Respecte pel pluralisme i la diversitat cultural i social.
- Aconfessionalitat i apartidisme, però aposta decidida per una visió política del desenvolupament.
- Coherència, en totes les accions i posicionaments.

Com a Entitat:

- L'associació és apartidista, aconfessional i independent respecte d'altres entitats. Alhora és interdependent amb les entitats, comunitats i moviments amb els que treballem.
- Autocrítica i el caràcter irrenunciable dels nostres principis.
- Transparència, Integritat i Coherència.
- Responsabilitat i professionalitat.
- Equitat, Respecte i Diàleg.
- La democràcia, el pluralisme, l'autonomia i la participació.

Gènere i altres Eixos Transversals

L'Associació Catalana de Enginyeria Sense Fronteres aposta per incloure eixos transversals de treball, que defineixin i articulin el conjunt d'intervencions al Nord i al Sud.

Aquests eixos han de servir per donar més coherència al conjunt d'activitats amb els valors de justícia i igualtat social que volem construir.

En particular i per la innovació que suposa per a la nostra entitat, ESF desenvoluparà al llarg dels pròxims anys una perspectiva integral i transversal de gènere que permetrà identificar i posar fi als enfocaments androcèntrics associats a les polítiques de neutralitat i no intervencionisme pel que fa al tema específic del gènere.

ESF es planteja una intervenció que té com a objectiu principal assolir la igualtat en els resultats observats en avaluar les nostres accions, mitjançant un procés de inclusió d'aquesta perspectiva tant a nivell de l'estructura de l'organització com a les campanyes de sensibilització dutes a terme al Nord, a la proposta formativa de l'entitat cap a dins i cap a fora, als plans de comunicació i als programes que es duen a terme al terreny.

Un equip de treball es constituirà per fer el seguiment del procés. Aquest equip serà compost per voluntaris i voluntàries de la Associació, i pels propis contractats i contractades que ho desitgin. La idea és sumar esforços des de la inclusió de les inquietuds de totes i tots.

Aquest equip participarà a les comissions Nord i Sud amb dos representants respectivament

Les línies d'acció seran:

- Definir la situació a l'Organització pel que fa al treball al Nord i al Sud mitjançant una diagnosi de gènere.
- Definir un Pla d'igualtat que resolgui les desigualtats identificades al diagnosi, si s'escau.
- Incloure la perspectiva de gènere a les formulacions dels projectes i campanyes, tant al Nord com al Sud, mitjançant la definició de criteris i indicadors de qualitat, segons els resultats de la diagnosi i el pla esmentats anteriorment.
- Definir pressupostàriament aquesta inclusió, amb partides específiques tant al Nord com als projectes destinats a la inclusió de la perspectiva de gènere.
- Incloure la perspectiva transversal de gènere als materials de comunicació i formació, pel que fa al contingut i a la forma (llenguatge no sexista als documents i comunicats públics d'ESF)
- Programar formacions específiques als alliberats i alliberades per la inclusió de la perspectiva de gènere a les seves àrees. Previsió de formacions específiques als expatriats i expatriades relatives als països on es desenvolupin les seves tasques.

De la mateixa manera que amb el gènere, altres eixos transversals com ara el Medi Ambient o la Perspectiva de Drets Humans seran treballats durant aquest període, generant-se polítiques que acompanyin la nostra activitat en aquests cinc anys.

Base Social i Formació

Socis i sòcies

La nostra entitat té, al principi d'aquest període, un nombre de persones associades per sobre dels sis-cents. Per una banda, tot i ser un nombre considerable, és encara insuficient pel potencial que té l'associació. Per l'altra, s'identifica la necessitat d'efectuar un creixement amb qualitat i coherència als principis de l'entitat.

ESF potenciarà la implicació dels socis, tot buscant que els socis coneguin i convergeixin amb el discurs que defensa l'entitat. L'augment del nombre del socis serà una de línies estratègiques clau a desenvolupar, però sempre des d'una perspectiva de comunicació dels valors i la visió del desenvolupament que l'entitat defensa. En aquest sentit, el repte serà augmentar el número de socis sense caure en campanyes de comunicació que amaguin o distorsionin els trets distintius d'ESF i, per suposat, que s'adrecin a la suma *per se* de socis sense considerar-los com a noves parts integrants del projecte de l'entitat.

El voluntariat és indiscutiblement el motor d'aquesta. ESF troba que **la formació és la millor eina per potenciar i enfortir la seva base social** i que cal invertir en ella, tot desenvolupant i mantenint un programa d'acollida i formació. La capacitat de generació de debat i discurs per part d'aquest voluntariat, des d'aquesta formació, és el que els permet liderar l'entitat i la seva activitat.

Cal garantir, a més, la permanència del voluntariat, i per això cal **potenciar la part vivencial** de ser voluntari d'ESF, que els voluntaris i voluntàries integrin aquesta experiència i la facin seva. També trobem que per aconseguir aquesta fidelització del voluntariat a ESF **cal una definició clara del paper que juguen dintre dels grups**, des de la seva entrada, així com un **acompanyament per part de la resta de voluntaris i l'equip alliberat** que se'n cuidi.

L'estratègia de recerca i acollida de voluntariat seguirà centrada en el món universitari, en la mateixa línia de consolidació dels espais on l'entitat és present, com són la majoria de facultats tècniques. Però també a d'altres espais, com ara empreses, les administracions públiques i escoles de secundària, a través de les activitats de suport a projectes i l'ampliació dels objectius de formació.

Formació

La formació ha estat un dels eixos principals d'activitat de l'entitat des dels seus inicis. A pesar de la tasca desenvolupada i de la seva qualitat tècnica, cal donar-li més coherència amb els principis de l'entitat, encaixar-la estratègicament i aprofundir en el seu ús com a eina fonamental en l'acollida del voluntariat. En aquest sentit, resta pendent durant aquest període desenvolupar **Plans de Formació** que acabin de fer d'aquesta un instrument central de l'entitat.

La Formació a ESF i totes les línies que desenvolupi s'ha de regir per uns mateixos principis:

- incitar la reflexió
- buscar una visió crítica del desenvolupament
- incidir als actors de la cooperació al desenvolupament, els decisors i el públic en general
- entendre i comprendre la complexitat del desenvolupament
- cercar la responsabilitat de totes les parts als models actuals de desenvolupament.

Segons el que s'esmentava al principi, els Plans de Formació de l'entitat hauran de contemplar dues línies de treball:

- **Interna, adreçada al voluntariat de l'entitat.** Forma part del procés d'acollida i inserció dels nous membres de l'entitat però està oberta també als antics, en un procés continu de formació i reflexió.
- **Externa, en tant que servei cap a persones** alienes a l'entitat. A aquest nivell de formació, ESF té la responsabilitat de transmetre els coneixements adquirits en realitzar intervencions al Sud com a eina de transformació. De la mateixa manera,

l'especialització de l'entitat li permet aprofundir en determinades àrees d'expertesa i ser referents en el sector.

Pel que fa a la formació interna, existirà un **itinerari formatiu** adreçat al voluntariat, especialment l'acabat d'incorporar. Cada promoció anual de nous voluntaris tindrà accés a diferents activitats com ara els *Aravada*¹, Campament de juliol, Mini-campament previ a aquest, i els propis Projectes de Coneixement de Realitat, comprenent en aquest itinerari tant l'estada a terreny com la formació de país i tècnica que reben. Així mateix, s'inclou el curs de voluntariat *on line*.

Dintre de la Formació exterior hi diferenciem dos àmbits temàtics: específic i general. La formació específica és aquella que neix de la iniciativa d'alguna de les campanyes o programes al Sud, de manera que desenvolupa els continguts i posicionament polítics o les metodologies d'intervenció específiques de cada programa. Els curs d'Indústries Extractives n'és un exemple. D'altres com els desenvolupats des dels programes d'intervenció al Sud de l'anterior programació estratègica, hauran de ser revisats per fer-los coherents amb els plantejaments sectorials que en aquesta programació es fa.

La formació general toca temes transversals, que tenen per objectiu donar bases comunes als diferents grups i el conjunt del voluntariat pel treball a campanyes o projectes. Hauran, per tant, de partir de les necessitats identificades des de l'entitat, l'equip de formació o les comissions, atenent al paper d'aquestes com a validadores dels paràmetres de funcionament dels diferents grups que componen l'entitat.

La formació és quelcom transversal, a més a més, de les accions al Nord i al Sud, en tant que eina al servei de campanyes i de programes d'intervenció. L'enfocament de les accions d'ESF no s'entén totalment sense la construcció i el desenvolupament de capacitats, i en aquest sentit la formació és l'instrument que la possibilita, en qualsevol dels seus formats.

Tanmateix, la formació està íntimament vinculada al coneixement generat per la pròpia entitat i les persones que la constitueixen. En aquest sentit, no es vol generar una formació i uns continguts aliens a la seva experiència i, en cap cas, incoherents amb els plantejaments polítics que donen sentit a les seves intervencions i campanyes. És per això que **la capacitat de desenvolupar accions formatives resta vinculada a les capacitats humanes reals de l'entitat** i l'externalització d'aquest tipus d'accions sempre ha de ser un recurs a evitar.

És imprescindible **la prioritització de grups objectiu com estratègia formativa**: conscients dels recursos disponibles, cal una focalització d'esforços.

A la formació Externa-Temàtica, els grups de campanyes i projectes han de ser qui defineixin quins són aquests públics objectius, a cada eventual acció formativa. Pel que fa a la formació Externa-General, els joves estudiants, siguin universitaris o no, són el públic objectiu.

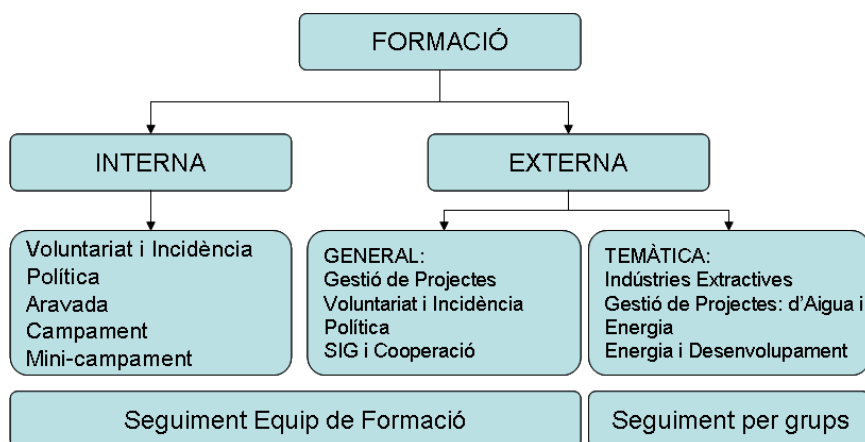

Figura 1. Àmbits de Formació a ESF.

¹ Sessions puntuals amb caire mensual, de formació política sobre temes d'actualitat.

Per contra, **és estratègic que els voluntaris i voluntàries col·laborin en la generació i revisió de continguts de manera habitual**, ja sigui als seus propis grups de projectes o campanyes, o bé a l'equip de formació que recolzi el personal alliberat en la seva tasca amb els nous voluntaris. Només amb aquesta orientació es podrà assolir, de manera gradual, tot el ventall de nivells formatius, que són prioritaris en la mesura de les possibilitats reals de l'entitat, segons resta explicat.

L'equip de formació serà variable en la seva composició, atenent a les necessitats de les activitats que es plantegin anualment al Pla de Formació i siguin validades des de la Comissió Nord.

La formació esdevindrà doncs, durant aquest període, l'instrument transversal i coherent que ha de ser. Recolzarà al quatre blocs sectorials descrits a continuació però disposarà dels seus propis recursos humans i financers. Es preveu que un mínim de dues persones desenvolupin les activitats formatives. Es comptarà amb un pressupost anual mínim a l'actual i s'intentarà un ampliació substancial, tal i com es recull a les taules que conté aquest document al capítol d'activitats, sempre depenent dels nivells de finançament.

Cal vigilar que **la formació interna no esdevingui quelcom massa endogàmic**, s'ha de garantir aportar diferents visions, realitzant activitats formatives coherents amb els nostres posicionaments. Cada any es farà l'exercici per prioritzar formacions mitjançant les dues comissions i les propostes recopilades per la tècnica de formació.

Per altra banda, es buscarà la coordinació amb AGORANS i la FCONGD, per tal d'aprofitar al màxim els recursos educatius existents i, en el cas d'AGORANS, contribuir a desenvolupar el projecte associatiu que aquesta representa.

Dimensió i finançament

Dimensió d'ESF

En els últims anys, ESF ha crescut en termes econòmics, en el volum d'activitats i en número de socis. L'equip contractat que actualment treballa per donar suport a les activitats ha crescut d'igual manera. En aquest punt en què ens trobem, podem afirmar que l'entitat té prou escala com per a ubicar-la dins el grup d'entitats catalanes que porten a terme activitats rellevants, amb certa capacitat d'interlocutar i d'incidir quant a polítiques de desenvolupament, així com de generar intervencions al Sud que aporten qualitat, nous elements i poden sumar als processos socials en marxa arreu.

De la mateixa manera, l'escala és encara compatible amb el tret distintiu de l'entitat, el qual no es vol perdre sota cap concepte: la implicació real del voluntariat tant en el seu govern com en la gestió de les activitats, des del seu disseny a la seva implementació, amb un control polític efectiu.

En aquest sentit, l'estratègia de l'entitat ha d'orientar-se, en primer lloc, a preservar aquesta implicació com a garantia de genuïnitat de la nostra activitat. Qualsevol eventual creixement en aquest apartat només es pot produir sobre la base d'un voluntariat i de grups ben consolidats.

En particular, l'entitat ha adquirit una dimensió molt escaient quant a activitats Sud, donada la complexitat dels projectes i la quantitat de voluntaris que cada projecte té al darrere. Ser presents a set països ofereix prou oportunitats per a la implicació de més voluntaris, i el que cal és estar a l'aguait per no forçar creixements d'activitat que a mig termini no es recolzin en la feina de grups de voluntaris ben enquadrats a l'entitat.

Així mateix, hi ha un interès creixent en les activitats que l'entitat està desenvolupant al Nord. Aquestes suposen un nou paradigma, on canvia l'enfocament de la participació dels voluntaris i de les activitats, cap a un perfil més polític, de sensibilització i d'incidència política; sempre des de l'aproximació que la tecnologia dona. Creiem necessari treballar en aquesta línia, ja que molts dels conflictes que es produeixen al Sud, vénen donats pels nostres hàbits de consum, les polítiques dels nostres governs i per les actituds de les empreses amb seu a casa nostra.

A més, es dona el cas que sovint, algunes de les problemàtiques que es donen al Sud es reproduïxen i tenen una connexió clara amb els mateixos processos a les nostres societats, com per exemple, la *mercantilització de l'Aigua*.

El treball amb xarxes internacionals és una via que pot enfortir molt els discursos de les diferents campanyes. A més a més, generen sinèrgies que poden obrir noves activitats per a ESF i per tant, espais de participació per als voluntaris.

Així doncs, **es proposa mantenir el volum d'activitats al Sud, i fomentar un creixement d'activitats al Nord**. Aquest creixement ve justificat per la necessitat de enfortir els discursos i la repercussió que aquests han de tenir dins la nostra societat, en els temes que actualment treballem; Aigua, Energia i Industries Extractives, Sobirania Alimentària i Serveis Urbans; i obrir-ne de nous si es creu pertinent.

En qualsevol cas, el discurs de l'entitat ha de ser un, sense caure en el dogmatisme, i la generació de les noves activitats, sigui quin sigui el seu àmbit de treball, ha d'estar alineada amb aquest discurs.

Un altre aspecte que toca a la dimensió de l'entitat és la seva implantació tant a Catalunya com a l'exterior, així com la seva presència a l'Estat.

Pel que fa a Catalunya, es valora molt la presència aconseguida a la desena de viles on s'ha obert delegació i d'una manera o d'altra s'està participant als seus consells de cooperació o simplement es col·labora amb ajuntaments i altres entitats. Tot i això, l'estratègia pels propers anys serà consolidar i no obrir noves delegacions, especialment a Lleida, Girona i Tarragona ciutat. Igualment, l'aparició de grups territorials autogestionats com els que ja funcionen a

aquestes capitals, serà l'única possibilitat per augmentar el volum d'activitats de sensibilització que al període anterior s'ha assolit.

Pel que fa l'Estat, ESF continuarà a un àmbit exclusivament català. La implantació a d'altres comunitats autònomes o l'eventual fusió amb altres entitats de la Federació hauria de donar-se a instàncies d'aquestes o per la demanda d'algun grup que tingui capacitat d'autogestió a comunitats sense presència federal. No hi haurà cap proactivitat però sí receptivitat a aquestes propostes, sempre adreçades a facilitar la gestió comuna i l'optimització de recursos i la coordinació. Tot això sense renunciar als nivells organitzatius ni als procediments que l'entitat s'ha donat els darrers anys.

Pel que fa als països del Sud, la tendència serà la mateixa, a consolidar els països on ja s'està treballant i a concentrar activitats al voltant de les àrees geogràfiques on ja es treballa dins aquests, a fi i efecte d'optimitzar recursos i incrementar impactes. Això no és contradiu amb mantenir estratègies regionals quan els conflictes o processos amb els que es treballen, o les mateixes contraparts que es recolzen, tinguin una dimensió supranacional, com ja està passant.

Estratègia finançament

L'associació ha tingut un creixement progressiu dels seus pressupostos. L'accés als programes plurianuals ha afavorit aquest augment, així com els nous finançadors (AECID i UE) als que s'ha tingut accés durant l'anterior etapa.

Al mateix temps però, també ha crescut la dependència de fons públics i això, pot anar en detriment d'una independència del discurs ideològic, de la mateixa manera que ho seria funcionar sobre la base de donacions empresarials. Això vol dir, per una banda, que el finançador pot determinar els tipus de projecte i els països en què s'executen; i per altra banda, que els posicionaments polítics de l'associació poden entrar en conflicte amb l'administració pertinent. Malgrat tot, **l'associació creu en el suport dels recursos públics com a font majoritària per desenvolupar la seva tasca.**

Quant els fons privats, l'associació **té clara la oposició envers al finançament de grans corporacions transnacionals que inverteixen el seu capital en Responsabilitat Social Corporativa (RSC), com a estratègia de *marketing*.** L'abús de la RSC com a eina de *marketing* esdevé el criteri fonamental per no acceptar fons d'empreses privades, especialment les de grans dimensions i que disposen d'estratègies actives d'internacionalització en base a estratègies comunicatives basades en la RSC.

En general, **el finançament provinent d'empreses serà més aviat residual, sense tancar-ho totalment.** En aquest sentit, pel que fa a les empreses privades, apostem per aquelles de mida petita o mitjana, locals, que no utilitzen la solidaritat per obrir mercats. En el cas d'eventuals suports amb empreses d'aquest tipus, s'estudiarà a cada cas, la conveniència o no del finançament en particular, però no serà l'estratègia principal, com a mínim mentre es prolongui l'actual situació de crisi econòmica.

Per contra es potenciaran els mecanismes como el *teaming*², per involucrar els treballadors d'empreses, públiques i privades, facilitant la seva participació com a donants a projectes, però també com a socis i voluntaris de l'associació, en línia amb l'estratègia d'ampliació de la base social de la nostra entitat.

En el mateix sentit, és evident que la quota que paguen els socis és en sí una altra font de fons propis. Un augment en el volum d'aquests suposa, a més d'un major abast dels discursos de l'entitat, l'enfortiment d'uns ingressos que es poden destinar de la manera més convenient, tot afavorint també la diversificació dels pressupostos.

Existeix un camí que cal prioritzar pel que toca a la generació de fons propis: la realització d'activitats de formació i, especialment, **les assessories externes.** Aquesta via permet, a més de generar ingressos sense cap risc cap la nostra independència, fer ús dels coneixements i

² www.teaming.info

l'experiència adquirits amb els anys, i facilitar la participació del voluntariat, especialment d'aquell amb més trajectòria i que amb el temps pot necessitar d'espais que no necessitin de la vinculació que requereix un grup orgànic.

Tant l'aposta per l'augment de socis com per les activitats d'assessoria i formació, no signifiquen la supressió dels fons públics, més aviat la diversificació de fonts i assegurar-se comptar amb recursos propis, per altra banda requisit demanat pels mateixos finançadors públics.

Per últim, identifiquem un procés que pot ser necessari a llarg termini, i és **l'acreditació a la AECID**, per tal d'accedir a aquests fons públics en forma de convenis. Els requisits per aquest formalitzar aquesta acreditació són molt alts, però durant aquest període que s'enceta previsiblement seran assequibles. En qualsevol cas, el manteniment d'aquesta xifra mínima es faria fomentant les activitats NORD.

En resum, la idea central és que l'enfortiment financer no pot treballar-se independentment sinó que ha d'alinejar-se amb un enfortiment institucional i de base social, a partir de la missió i la visió de l'associació.

Eixos i Etapes de treball

Primer pas: millora de la Visibilitat i la Comunicació

Cal explicar la nostra tasca més i millor, acabar de construir la marca i el nom. S'ha d'arribar als sectors de la població amb certa predisposició cap aquesta marca, que valoren la condició d'enginyers, el valor afegit al món de la cooperació i de la solidaritat³.

Ara bé, la marca s'ha de construir des dels valors que la incidència política defensa i fent-los servir obertament; la recerca de finançament i la creació d'una afinitat i empatia social segons una determinada filosofia i visió del món, no poden anar per separat.

La marca ESF té un avantatge i un desavantatge: restringeix l'empatia o l'afinitat a un àmbit sectorial tècnic, més o menys ampli, però al mateix temps la potencia molt dins aquest. A més, no hi ha massa actors que juguin el rol de la solidaritat al món de la tècnica o del medi ambient.

Per això s'ha de potenciar la marca i explicar de manera clara i directa tant la visió/missió com les activitats. És important amb una població meta com al que tenim el sentit pràctic del que es fa des d'ESF, dins una visió de lluita per l'aconseguint efectiu de drets bàsics, en contraposició a altres maneres de fer, més o únicament basades en el discurs polític.

Aparadors per visibilitzar n'hi ha molts, llocs per explicar, un de realment fort i barat, internet. La seqüència hauria de ser: veure la marca en algun espai, interessar-se pel missatge i l'acció, i acudir a la web per conèixer al detall qui som, què fem, com col·laborar, etc.

Això implica actuar en una sèries d'espais, que caldrà coordinar amb el Pla de Comunicació que l'entitat desenvolupi:

- Endreçar continguts i generar productes de comunicació: web (principal i específiques), fulletons, resums, *banners*, etc.
- Establir o refermar relacions institucionals amb les entitats, entitats, etc., amb qui cal col·laborar per tenir presència mediàtica: Col·legis, Editores, Fires, Administracions, etc.
- Identificar els moments i les finestres comunicatives on concentrar els missatges:
- Presentació de campanyes pròpies, dates principals
- Fires de solidaritat i professionals
- Campanya Nadal
- Aniversari Federació (15 anys) i ESF (20 anys).

³ El món de l'enginyeria no és petit, precisament, tot i el que pugui semblar. Caixa d'Enginyers, la nostra entitat bancària té més 100.000 socis; els col·legis professionals, només a Catalunya, agrupen a més 40.000 professionals; la UPC té pels volts de 25.000 estudiants a tots els seus campus.

Segon pas: nous (i antics) finançadors

El moment actual i les polèmiques que el finançament d'empreses ha generat sempre al sí de l'associació ens ha de fer pensar en una estratègia diferent. En primer lloc, perquè l'experiència d'altres entitats, constata que allò que està experimentant una baixada substancial en el seu suport al tercer sector són les empreses que abans el recolzaven, mentre que els donants particulars estan mantenint el nivell de suport. Per altra banda, associar la marca ESF a marques comercials, i més si rau darrera una intenció d'expansió internacional a l'empresa, desferma una controvèrsia que ha erosionat molt l'associació, malbaratant esforços i recursos sense cap recompensa. L'associació no creu, en general, en la feina amb les empreses privades ni amb la RSC però, per altra banda, defensa el paper del sector públic en la provisió de serveis, a través d'empreses públiques o les iniciatives privades, de la societat civil, sense ànim de lucre.

Així doncs, sembla que **l'objectiu principal de la feina de captació de recursos han de ser els individus**, en un esforç associat a la necessitat d'ampliar la base social i de sensibilitzar al sector professional al que tenim més arribada. En un segon plànol, les empreses de mida petita i mitjana podrien continuar aportant una part dels recursos necessaris. Per suposat, cal consolidar els suports d'institucions com ara els Col·legis professionals, tot i el mal moment pel que passen, i ampliar a d'altres com les empreses públiques de les diferents administracions i d'altres associacions.

Especial esment cal fer en relació als Col·legis Professionals: l'aplicació de Llei Òmnibus els pot deixar molt aflebits econòmicament durant aquest període, raó per la qual caldrà estar atents per redefinir la relació amb ells.

Cal comptar amb la complicada arquitectura institucional del món de l'enginyeria a l'Estat. Aquelles instàncies que siguin de caire estatal caldrà derivar-les cap a la Federació, alhora que s'opta per acumular més serveis prestats des de Catalunya cap a la resta d'entitats federals. Si augmenta el pressupost federal, es poden centralitzar en aquesta serveis comuns, com ara els de comunicació o manteniment de webs. Executant-los des de Catalunya per tot l'Estat, també guanyem en capacitats d'estructura interna.

En altre nivell, s'ha de distingir, però, les empreses com a entitats a les que arribem a acords d'intercanvi de marca per recursos, i les empreses com espais de treball, on es treballa amb la seva plantilla la captació de recursos, sensibilització, etc. Hauria de ser compatible treballar a una empresa, **amb** la que no treballaríem.

Hi ha varies necessitats de finançament, sobre les que cal treballar de manera específica:

- **Recursos per a la gestió.** Cal consolidar les condicions laborals del personal a seu i/o l'estructura en general, a través de més fons de lliure disposició, estalvi o aportacions en espècie.
- **Recursos per activitats o finalistes.** És necessari l'aportació privada per a projectes al Sud, demanada pels finançadors privats, i el complement per a campanyes al Nord que tenen difícil finançament.

Taula 5. Distribució de finançament per països, campanyes, formació i gestió

Pais/Campanya	2010	2011	2012	2013	2014	TOTAL
El Salvador	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	2.500.000
Paraguai	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000	625.000
Cameroun	530.000	510.000	510.000	510.000	510.000	2.570.000
Moçambic	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000	1.750.000
Perú	45.000	250.000	250.000	250.000	250.000	1.045.000
Equador	400.000	380.000	380.000	380.000	380.000	1.920.000
Camp Aigua	80.000	130.000	130.000	130.000	130.000	600.000
Camp IIEE	130.000	130.000	130.000	130.000	130.000	650.000
Formació	90.000	120.000	120.000	120.000	120.000	570.000
Estructura Interna	292.500	324.350	324.350	324.350	324.350	1.589.900
TOTAL	2.542.500	2.819.350	2.819.350	2.819.350	2.819.350	13.819.900

L'escenari de crisi econòmica dels propers anys i de pèrdua de pes financer de les ONGD al conjunt de l'AOD davant l'increment de la cooperació directa de les administracions públiques, obligarà a fer un esforç en el capítol de finançament, per mantenir el nivell d'activitats al Sud i incrementar-lo al Nord.

En referència a aquestes darreres activitats, és especialment important la generació de fons de lliure disposició per seguir gaudint d'absoluta llibertat a l'hora de fer la nostra tasca.

Taula 6. Distribució sectorial del Finançament

Programa	2010	2011	2012	2013	2014	TOTAL
Aigua i Govern.	800.000	850.000	850.000	850.000	850.000	4.200.000
Serveis Urb i Ciut.	660.000	640.000	640.000	640.000	640.000	3.220.000
Energia i Sost.	575.000	760.000	760.000	760.000	760.000	3.615.000
Sobirania Alimen.	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000	625.000
Formació	90.000	120.000	120.000	120.000	120.000	570.000
Estructura Interna	292.500	324.350	324.350	324.350	324.350	1.589.900
TOTAL	2.542.500	2.819.350	2.819.350	2.819.350	2.819.350	13.819.900

El volum d'activitats, doncs, es mantindria al voltant dels 2,5M euros, en una escenari favorable però realista. Depèn bàsicament del manteniment dels nivells actuals de finançament: els principals riscos s'identifiquen al voltant de la UE, tot i haver-se comptat amb un finançament netament inferior al que podria oferir, i amb l'AECID. El nivell actual d'aquest finançador depèn de l'acord amb altres entitats de la Federació per a Centreamèrica, fet que no tindria per què repetir-se, i que obligaria a obtenir l'acreditació davant aquesta finançador.

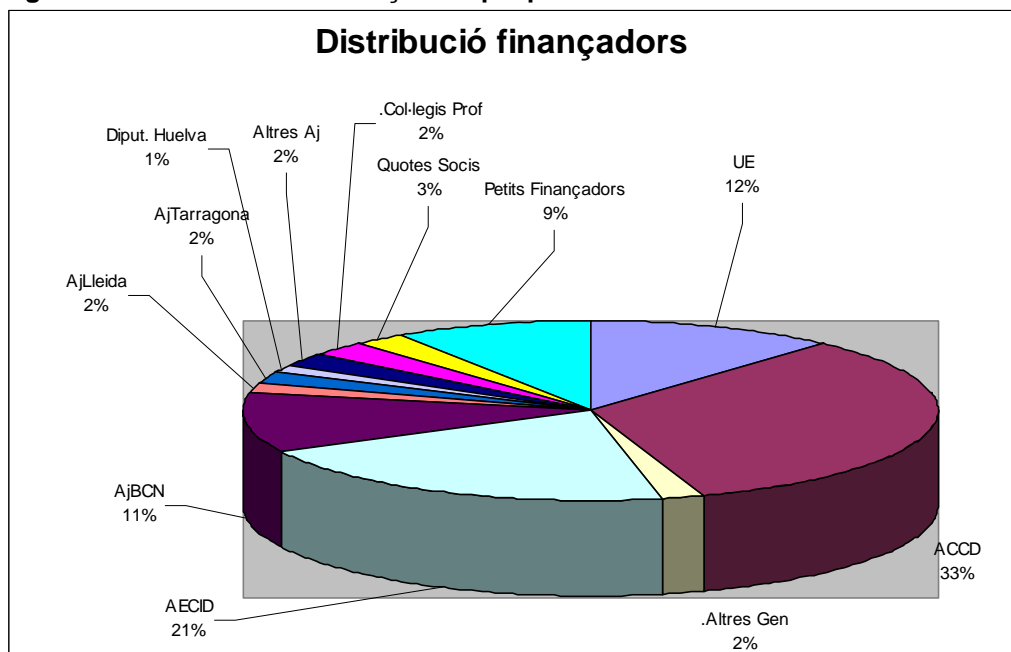
Remarcar que es manté el criteri de no imputar a cap finançador més del 35% del volum, i el fet de que dues terceres parts del pressupost depenen de la cooperació descentralitzada, el que dóna idea, a nivell de relacions institucionals, fins a quin punt cal cuidar la presència i l'acció al territori més proper.

Local Social

El local social s'identifica com un projecte tant de generació d'ingressos com d'obertura a l'exterior i potenciació del component vivencial del voluntariat. Ja sigui en companyia de les entitats d'AGORANS o en solitari, es projecta ajuntar en unes mateixes instal·lacions les oficines de la seu central de Barcelona i un espai que permeti realitzar formacions, assemblees, cicles de cinema i altres activitats culturals. Igualment, es projecta comptar amb un bar per als socis, els ingressos del qual ajudarien a cobrir les despeses de lloguer.

El projecte resta per definir entre tots, així com la gestió que tingui, de manera que altres activitats com ara un punt de consum solidari, una biblioteca especialitzada, etc., podrien trobar cabuda.

Figura 2. Pes relatiu dels finançadors pel període.

Taula 7. Previsió de finançadors pel període.

Finançador	2010	2011	2012	2013	2014	TOTAL
UE	250.000	350.000	350.000	350.000	350.000	1.650.000
ACCD	1.066.401	890.000	890.000	890.000	890.000	4.626.401
Altres Gen.	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	250.000
AECID	540.000	400.000	400.000	800.000	800.000	2.940.000
AjBCN	295.000	295.000	295.000	295.000	295.000	1.475.000
AjLleida	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	250.000
AjTarragona	50.000	60.000	60.000	60.000	60.000	290.000
Diput. Huelva		50.000	50.000	50.000	50.000	200.000
Altres Aj	69.000	69.000	69.000	69.000	69.000	345.000
Col·legis Prof.	65.500	65.500	65.500	65.500	65.500	327.500
Quotes Socis	60.000	66.000	72.600	79.860	87.846	366.306
Petits Finançadors	260.000	264.000	244.000	244.000	267.000	1.279.000
Àrea Metropolitana	7.000	7.000	7.000	7.000	30.000	58.000
DIBA	25.000	50.000	50.000	50.000	50.000	225.000
DipuLleida	35.000	35.000	35.000	35.000	35.000	175.000
Altres Dipu	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	75.000
Univers.	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	75.000
INJUVE	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	75.000
Federació	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	65.000
Donacions	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	100.000
Assessories	50.000	40.000	20.000	20.000	20.000	150.000
Matrícules i inscrip.	45.000	54.000	54.000	54.000	54.000	261.000
Altres	20.000					20.000
TOTAL	2.755.901	2.609.500	2.596.100	3.003.360	3.034.346	13.999.207

Taula 8. Fases de l'estratègia de finançament.

Fase	Mitjans	Exemples	
Explotar	web	Projectes: http://catalunya.isf.es/paer/programa.php Campanyes: http://agua.isf.es/	
	Revistes	https://www.cetib.cat/media/upload/pdf/theknos137_editora_20_220_1.pdf , pàgina 6	
Visibilitzar	Webs	Enginyers Tècnics Industrials de Lleida, http://www.cetill.cat/ Enginyers Forestals de Catalunya, http://www.cefc.cat/ Caixa d'Enginyers http://www.caixa-enginyers.com/	
	Fires professionals	Fira Barcelona http://www.fira.es	
	Fires de solidaritat	Pràcticament tots els municipis	
	Campanya Nadal	www.loff.cat	
	Presentació de campanyes pròpies	Aigua de Tothom, Un Dret i no una Mecaderia Crisi Energètica, Drets Humans a les Fosques	
	Materials gràfics sobre activitats concretes	Tríptics i resum sobre projectes i campanyes	
	Finançadors	Recursos	Via d'ingrés
Gestió		Complements en espècies	Assegurances (mútues col·legis) Viatges urbans (TMB, FGC, ATM) Viatges vacances Descomptes compres
		Activitat social	Local social
		Serveis externs	Assessories tècniques Activitats de formació
Mixt		Rendiments dels fons	Fons solidaris (Caixa Enginyers, Triodos, cooperatives estalvi)
Finalistes		Grups de solidaritat a empreses	Teaming, http://www.teaming.info/ A través d'empreses públiques Privades, a través de col·lectius
	Aportacions puntuals	Campanyes o productes específics	

Relacions institucionals i Comunicació

ESF aposta per implicar-se més profundament amb la xarxa AGORANS, donat que l'integren les ONGs més afins amb els nostres posicionaments polítics. Aquesta implicació passaria per ubicar AGORANS al procés de presa de decisions, pel que fa a l'activitat al Nord, a través de planificacions anuals, coordinació de campanyes i assumpció de la representativitat col·legiada a espais polítics, com poden ser la FCONGD, la CONGDE i d'altres.

De la mateixa manera, compartir un espai comú, no tan sols seu i espai de treball si no també un espai social, on poder realitzar altres activitats de intercanvi i/o sensibilització, se situa dins aquesta estratègia per treballar plegats i constituir un nucli políticament actiu i referent al sector, al voltant dels valors d'independència institucional, solidaritat amb els moviments socials i globalitat del discurs de desenvolupament.

Quant a la Federació Espanyola d'ESF, es pretén assolir un enteniment més alt amb la resta d'entitats de l'Estat. Fins ara tan sols es compartien un acord de funcionament pel que feia a representativitat, comunicació, imatge, etc., que des de Catalunya creiem que hem de superar.

L'aposta es tenir quelcom més en comú que uns acrònims, es per això que s'ha començat a treballar en paral·lel a nivell node i federació per assolir posicionaments polítics consensuats, especialment. La coordinació de les campanyes en funcionament a Catalunya i València (Aigua, Energia/extractives i Sobirania Alimentària), per tota la Federació de ISF és un dels objectius clau. Es pretén que aquest sigui un primer pas per després aprofundir en d'altres aspectes més transversals com podrien ser finançament, gènere, etc. i arribar a posicionaments comuns consensuats per tenir unes relacions basades en uns fonaments més sòlids.

A nivell de tempos, **és estratègic la construcció d'una col·laboració reforçada al sí del node**, en primera instància, per facilitar, en un segon temps, que existeixi un funcionament similar a la resta del node. La construcció de la confiança política és prioritària i bàsica per arribar a posteriors acords de funcionament, i en aquest sentit cal facilitar els espais i les dinàmiques que l'afavoreixin, així com recolzar la tasca de govern de la Junta Federal i les comissions de treball que es vagin generant. Construir i reforçar la legitimitat i la representativitat de la Federació també s'assenyala com un objectiu estratègic.

Aquesta aposta clara cap a un enteniment millor amb la resta de la federació es pensa reforçar també amb el recolzament que ESF s'ofereix a donar a totes aquelles entitats que ho necessitin, a més de intentar facilitar les tasques administratives de tots els projectes comuns o compartits que s'executin des d'ara en el futur. En aquest sentit es pot estudiar una fórmula amb la que poguéssim compartir un NIF únic per a aquest projectes sense que les diferents ESFs perdin la seva autonomia ni independència que facilita la forma de Federació.

A nivell internacional, **volem compartir espais de debat i coneixença amb ESFs internacionals i altres entitats amb les que es coincideix a espais de treball.** Aquest període ha de servir per reforçar la nostra presència exterior i facilitar el coneixement de la comunitat d'entitats arreu del nom amb què compartim el nom. A la llarga, es construiran espais i estratègies de treball internacionals amb aquelles entitats amb les que ja hem fet aquest procés de camí comú i coneixement mutu. L'estratègia a seguir amb aquestes organitzacions es definirà més profundament per àrees temàtiques,.

Comunicació

La comunicació ha estat un àrea fins ara inexistent a l'entitat. La seva creació coincideix amb una estratègia múltiple, a la interna i a l'externa de l'entitat:

- Posar en valor el conjunt d'activitats i fites aconseguides, tant a campanyes com a projectes.
- Ser presents a tots els espais comunicatius existents i arribar a totes les persones que potencialment poden interessar-se per i integrar ESF.
- Oferir canals d'expressió i comunicació als nostres socis i sòcies.
- Tenir un abast més gran a les tasques d'incidència política al Nord i al Sud.
- Millorar la transparència i la rendició de comptes.

La comunicació ha de tenir un component polític, més enllà de la informació de l'estat dels projectes o de temes tecnològics. Els objectius de sensibilització i incidència s'han de prioritzar, sense deixar de banda la comunicació del desenvolupament general de les activitats, tant al Nord com al Sud.

A nivell federal, cal una aposta per desenvolupar la comunicació des de Catalunya, tot transformant-la cap el mateix model. L'avaluació de les actuals eines i model de difusió, obsolets, generadors més de tensions que de reflexions, porten a implicar-se totalment i a influir l'eina federal des de Catalunya, estudiant quin format pot ser valuós tant per nosaltres com per la resta d'ESF de la Federació.

La comunicació hauria de ser una activitat transversal dels grups, i que la implicació vingués des d'aquests. La comunicació de l'entitat ha de comptar amb el suport dels voluntaris. Cal dotar-se dels mitjans i l'equip necessari per a la millora general de la dimensió comunicativa; cal igualment comptar amb un equip de suport de voluntariat, però això no substitueix el rol de cada grup, des de la mateixa l'elaboració d'un pla específic per a comunicació.

Amb aquestes premisses es dissenyarà un Pla de Comunicació pel propers anys, que desenvolupi els mecanismes de participació de voluntaris i grups, objectius, estil, mitjans, públics i estratègia en general.

A nivell de recursos, es comptarà com a mínim amb una persona a temps complert, recolzada per una altra mentre ESF assumeixi les activitats de comunicació per a la resta de la Federació. A més, disposarà d'un pressupost mínim de 8.000 euros anuals per a les seves pròpies funcions comunicatives i de difusió, a banda de les despeses de personal.

Què volem fer?

|

AIGUA I SANEJAMENT.

Les Nacions Unides reconeixen la importància d'assolir resultats concrets en la cobertura dels serveis d'aigua potable i sanejament per eradicar la pobresa i avançar en el desenvolupament humà dintre dels Objectius del Mileni. Actualment hi ha 1.100 milions de persones sense accés a l'aigua potable i prop de 2.400 milions sense cap sistema de sanejament adequat.

Darrera del dèficit d'infraestructures, s'amaga un problema de governança i de gestió dels recursos i dels serveis que en depenen. Per aquesta raó, sense la creació d'unes bases institucionals democràtiques, orientades al bé comú, i de la construcció del dret humà a l'aigua, resulta impossible abordar adequadament la problemàtica del desabastament dels serveis públics.

La situació és especialment difícil a les zones rurals, aquelles que concentren els índexs de cobertura dels serveis més baixos, i on els poders públics locals són més febles tècnica, econòmica i democràticament.

La tendència a les polítiques regionals, amb especial èmfasi a Amèrica Llatina, apunten a una descentralització dels serveis d'aigua i sanejament per gestionar aquest dèficit. En realitat, s'està produint una segregació dels serveis, abans concentrats a les grans empreses de caire nacional, sense el necessari retorn de capacitats tècniques i econòmiques als ens locals. Efectivament, aquest procés esdevé en un escenari institucional extremadament feble, on sovint no existeix la legislació adequada, la visió mediambiental no ha estat integrada o bé l'ordenament territorial simplement no considera la gestió integral del cicle de l'aigua.

Adicionalment, la pressió per alliberar comercialment els serveis públics i reduir el paper de l'Estat, així com prioritzar el valor econòmic de l'aigua, aguditzen l'escenari de conflicte entre els diferents actors presents. La construcció d'espais polítics des de la societat civil es fa necessària en el procés de reforç de l'estat de dret, i de l'aparició i legitimació de les institucions que garanteixin l'accés i l'ús just dels recursos hídrics, com un element clau per al desenvolupament humà i la governabilitat als països del Sud.

Paral·lelament, el desenvolupament d'infraestructures i de gestió de serveis està justificat per les pròpies mancances esmentades, i, a més, juga un paper demostratiu a l'hora de promoure l'organització comunitària i el desenvolupament de models on el rol de la gestió pública i del control dels usuaris es reforça. Per últim, el treball en termes de desenvolupament de capacitats en temàtiques pròpies de desenvolupament social i d'enginyeria i tecnologia dels recursos hídrics, cobrint les diferents escales tecnològiques necessàries per a la gestió sostenible dels serveis i els recursos.

Tot i el reconeixement implícit, la inclusió a algunes constitucions nacionals i la posada en marxa d'algunes iniciatives internacionals, l'aigua encara no es considera com un Dret Humà Bàsic. A més, l'escenari que es dibuixa és que l'acceptació final d'aquesta condició pot no portar a un desenvolupament efectiu del mateix o a models que no permetin un control democràtic i transparent, enfortint la relació basada al paradigma mercantil o de clients i prestadors de serveis.

Des del 1998 vingut treballant en programes adreçats a la millora de la Planificació i Seguretat a l' Abastament d' Aigua Potable i Sanejament a comunitats rurals. La intervenció continua al Salvador, a través d'un programa a nivell centreamericà, i s'obre a Moçambic, a Inhambane durant el període 2010-2014. De la mateixa manera, a una escala més reduïda, es donaran accions a d'altres països com Argentina, Equador, Bolívia o Cameroun, relacionades amb la promoció de la gestió pública i participativa. Aquestes esdevindran parat de la component internacional de la campanya Aigua de Tothom, un Dret i no una Mercaderia, que continuarà durant el mateix període.

Estratègia de Treball

L'àmbit aigua es reconeix amb una especial importància dins els sector temàtics de treball. En aquest sentit, especialment al Sud, se'l considera susceptible de formar part de totes les intervencions que tenen lloc, en diferents tipus d'implicació de la nostra entitat, a tots els països on som presents.

Des dels programes que inclouen fortes inversions en infraestructures ja en marxa fins els processos d'acompanyament d'operadors públics a municipis o zones rurals sense intervencions materials, l'acció global i les aliances que s'impulsen, demanen una implicació més forta en aquest sector allà on siguem. Això ha de facilitar la implicació d'actors com els operadors públics catalans i estatals, els quals s'identifiquen com un aliat de gran potencial en el desenvolupament efectiu del Dret Humà a l'Aigua.

Pel que fa específicament al Sud, cal potenciar els següents eixos:

- **Millora de la gestió territorial i la planificació hídrica.** Com a premissa de partida, la planificació hídrica ha de ser una eina a l'execució de qualsevol projecte d'abastament i sanejament, que doni una visió integral de la problemàtica dels recursos hídrics i de les propostes a nivell de conca hidrogràfica. Hi ha un dèficit patent en les fonts i la qualitat de dades hidrològiques, inventaris de recursos, serveis, demandes, etc., que impedeixen la bona gestió i planificació de recursos i serveis als decisors públics arreu de Llatinoamèrica. Cal incorporar la visió de conca hidrogràfica en la gestió local de recursos i serveis, com a premissa de partida, relacionant-la i fent-la coherent amb el dret a l'alimentació i la sobirania alimentària..
- **Accés a infraestructura d'abastament i sanejament amb atenció preferent a l'àmbit rural.** Els índexs de cobertura dels serveis d'aigua i sanejament disminueixen en les àrees rurals, coincidint amb els menors índexs de desenvolupament humà i econòmic. Aquest fet decanta la intervenció geogràficament, prioritant les esmentades zones davant de les urbanes i periurbanes.
- **Inclusió als programes urbans de la component d'aigua i sanejament.** Centrada especialment en el desenvolupament conjunt de serveis als processos d'introducció de serveis.
- **Desenvolupament d'operadors públics, controlats i participats per les comunitats d'usuaris.** En col·laboració amb els operadors públics, preferentment del Sud, cal potenciar, de manera vinculada o no a les intervencions infraestructurals liderades per ESF, l'establiment i enfortiment d'operadors que permetin una gestió pública i participativa.
- **Reclamació de la capacitat inversora dels Estats.** L'administració dels països amb un grau de desenvolupament mig tenen un potencial d'inversió en infraestructures estimable i que no arriba a desplegar. Ha d'existir una pressió ciutadana i de la societat civil organitzada, orientada a què s'incrementi l'esforç que li correspon a l'Estat per respectar, protegir i garantir el Dret Humà a l' Aigua dels seus ciutadans.
- **Millora del marc reguladors i institucionals al sector.** L'avanç en la constitució de nous sistemes de provisió de serveis ha d'anar acompanyat de la construcció d'un marc regulador i en el desenvolupament de les institucions que posin en marxa aquest, així com en la consolidació de nous operadors de serveis. Quan aquests ja existeixen formalment, cal, a més, assegurar el seu funcionament democràtic, al servei del bé públic i comú.
- **Mediació al conflicte social.** Hi ha un escenari de conflictivitat creixent als països llatinoamericans al voltant de l'accés al recurs, en el qual entren en competència els interessos econòmics (especialment immobiliaris, extractius i agroexportadors) amb la provisió de serveis bàsics a la població, especialment rural, i el dret a la sobirania alimentària de la seva població.
- **Creació de capacitats locals per a recolzar els processos que acostin a la societat i facin participativa la gestió dels serveis i la planificació de recursos.** A Amèrica Llatina i Àfrica, amb diferents ritmes i formes, s'està donant un procés de descentralització o devolució de les responsabilitats de gestió dels serveis que no s'està veient acompanyat del necessari desenvolupament de capacitats a escala local i sense una cultura de gestió integral del recurs. Es fa necessari, doncs reforçar els governs municipals i les institucions públiques per a fomentar una gestió del recurs hídric que sigui propera i solidària entre les diferents unitats d' un territori.

Pel que fa al Nord:

- **Reclamació del Reconeixement del Dret Humà a l'Aigua.** Aconseguir el reconeixement i implementació universal del Dret Humà a l'Aigua i al Sanejament, definint també les polítiques d'intervenció pertinents que estableixin l'aigua com a bé comú..
- **No a la mercantilització: per un govern democràtic de l'aigua al Món.** L'agenda política mundial al Món de l'aigua a espais poc o gens democràtics com ara el *World Water Forum*, format per les grans corporacions privades que defineixen l'aigua com un bé econòmic. Aquestes transnacionals de l'aigua reben suport de les IFI i de les agències de cooperació dels països donants, promovent la mercantilització dels serveis d'aigua potable i sanejament. Davant el fracàs d'aquestes mesures per afrontar la crisi mundial de l'aigua es treballarà per tal d'aconseguir un canvi d'orientació en les polítiques d'aigua, un nou rumb que comença per exigir que sigui el Consell Mundial de l'Aigua, la responsable de marcar-les en els Fòrums Mundials de l'Aigua.
- **Seguiment de les polítiques de cooperació específiques, així com la coherència del conjunt de polítiques públiques.** Darrerament s'ha creat instruments específics de cooperació al sector, molt potents, tant a l'Estat com a Europa. Lluny d'estar inequívocament al servei de la promoció de la democratització de l'accés a l'aigua, hi ha el risc que esdevinguin nous instruments per a la internacionalització de les empreses de casa nostra, fonts de generació de deute i que no serveixin per fer efectiu el dret a l'aigua. En especial, el *Fondo* espanyol serà vigilat en la seva implementació i relació amb interessos comercials de casa nostra.
- **Impuls a la Gestió Pública i Comunitària amb Participació i Control Social.** Cal fomentar la participació del conjunt d'operadors públics estatals i europeus en el desenvolupament d'una gestió pública, participativa i moderna a Amèrica Llatina i Àfrica. Tanmateix, construir un nou model de gestió basat amb els principis de la vocació de servei, transparència, no lucre i participació. A la vegada incorporar a les empreses públiques d'aigua com a nous actors de la cooperació. En aquest sentit s'espera establir convenis de col·laboració, sense ànim de lucre, entre operadors públics d'aigua nord sud.

Planificació Estratègica

Països i regions d'intervenció

El Salvador, el Chaco, Moçambic i Camerun. A un segon nivell, Equador, Bolívia i Perú.

Objectius i Resultats Estratègics del Programa

Al Nord.

O.E.1. Obrir espais a la societat civil i als moviments socials, generant un procés de reflexió sobre el dret d'accés a l'aigua potable i el sanejament.

RE.1 La població catalana augmenta el coneixement sobre el dret d'accés a aigua potable i el sanejament.

11.1. *S'ha augmentat progressivament el nombre d'assistents a xerrades, jornades de debat i exposicions per any*

1.2. *Els mitjans audiovisuals ja siguin locals, autonòmics o estatals, reconeixen ESF com a referent en temes d'aigua i ens demanen col·laborar o participar en materials que tractin els objectius de la campanya..*

1.3. *La ciutadania cada cop té més consciència envers el problema de la gestió privada de l'aigua i veu positivament una gestió pública i participativa dels serveis d'aigua i sanejament.*

O.E.2. Fomentar la coordinació en xarxa dels nous actors i dels actors tradicionals de la cooperació pel desenvolupament, aprofundint i millorant la gestió pública participativa i promovent els PUP entre els diferents actors.

RE.2 S'han incorporat les empreses públiques d'aigua com a actors de sensibilització i de cooperació internacional.

I2.1. S'aconsegueix que empreses públiques catalanes servidores d'aigua i/o sanejament col·laboren en alguna instància de coordinació o amb projectes de cooperació internacional en acabar la present fase.

I2.2. ESF ajuda a que es donin PUP entre diferents empreses públiques d'aigua i/o sanejament.

I2.2. Les empreses públiques catalanes servidores d'aigua i/o sanejament creen associacions públic-públic amb empreses públiques servidores d'aigua i/o sanejament del sud o a nivell internacional.

RE.3 Existeix una coordinació estable, entre els principals actors de la cooperació internacional a Catalunya amb xarxes internacionals, coordinats al voltant de les polítiques específiques per aigua i sanejament, que trasllada els criteris de inversió i intervenció sectorial a llurs polítiques pròpies de cooperació al desenvolupament.

I 3.1. Un grup mínim de 4 entitats catalanes treballen de manera estable i coordinada en acabar aquesta fase, al sector de l'aigua.

I 3.2. El grup de treball i les entitats que el formen participen de manera estable en al menys una xarxa europea de defensa del dret a l'aigua.

I 3.3. Al menys 3 municipis catalans han definit estratègies i pressupostos públics en cooperació adaptats conforme als compromisos internacionals amb el desenvolupament de serveis bàsic.

El Salvador

Els objectius i resultats esperats del Programa al **Salvador** per a la fi del període 2010-2014 són:

OE1. Enfortir les comunitats i institucions locals per la millora de les seves capacitats orientades a l'ordenació i planificació del territori amb enfocament de conca.

RE1. Es coneixeran les condicions tècniques, socials i econòmiques necessàries per abordar la gestió del recurs hídic a l'àmbit de treball

I1.1. Les contraparts, comunitats i altres institucions locals disposen d'una memòria de pla director que conté un diagnòstic de la situació inicial i la proposta d'actuacions de l'àmbit de treball, pel que fa a la qualitat de l'aigua, la protecció del recurs hídic i les infraestructures d'abastament d'aigua potable i sanejament.)

I1.2. Es disposa d'una línia base de situació prèvia al implantació activitats mineres i extractives a la zona de Cabañas, amb un de mínim 25 punts crítics a tot el departament.

I1.3. Es disposa d'alternatives per l'atenuació dels impactes ambientals actuals trobats (explotació ramadera, manca de sanejament dels nuclis urbans, etc), de propostes d'ordenances i altres instruments de planificació i regulació a Cabañas.

RE2. S'ha reforçat l'estratègia de treball dels municipis i les comunitats sobre l'aigua i la gestió territorial mitjançant eines com l'agenda hídrica, ordenances, ...

I2.1. Al menys cinc municipis del sud de La Libertad i dos municipis del departament de La Paz compten amb una agenda hídrica territorial que integra als actors locals i enforteix la gestió dels recursos hídrics de manera participativa.

I2.2. S'ha recolzat la formació d'espais intermunicipals a les tres zones de treball (Cabañas, La Libertad i La Paz) que inclou actors locals (comunitats, ONGs, ajuntaments, ministeri de Medi Ambient, actors econòmics, ...) amb capacitat i voluntat de gestionar integralment el recurs hídic amb perspectiva de conca hidrogràfica i de reduir els impactes mediambientals més greus produïts per l'activitat humana)

RE3. Les comunitats de les zones de treball s'hauran organitzat entorn a la defensa del recurs hídic i el dret humà a l'aigua.

I3.1. Almenys el 50% de les comunitats amb les que se treballi durant el període vigent han creat estructures organitzatives (ADESCOS, comitès ambientals, comitès d'aigua) que treballen en la sensibilització sobre el dret humà a l'aigua i la denúncia de la situació del país, així com treballen en la resolució de previs per a aconseguir un sistema d'abastament i sanejament

d'aigua, definint estratègies conjuntes d'acció i comptant amb la participació dels habitants, especialment joves i dones.

13.2. Les comunitats organitzades participen activament als fòrums nacionals de seguiment i acompliment de la legislació nacional en matèria d'aigua i ambiental.

OE2. Millorar la gestió integral dels recursos hídrics mitjançant la dotació d'infraestructures d'aigua i sanejament a les comunitats rurals i el reforç als mecanismes de conservació i protecció ambiental.

RE4 S'ha millorat l'accés a l'aigua i sanejament a les comunitats rurals en quantitat i qualitat, assegurant la participació activa dels beneficiaris en la gestió del servei.

14.1. Almenys 600 famílies a la zona rural de La Libertad i 250 famílies a la zona rural de la Paz tenen accés de manera ininterrompuda a aigua potable amb una dotació entre 50 o 80 lpd..

14.2. Almenys 600 famílies a la zona rural de la Libertad i 250 famílies a la zona rural de la Paz tracten de manera continua les aigües grises a través de sistemes apropiats (biofiltres, filtres comunitaris, ...). i realitzen el manteniment periòdic recomanat

14.3. Almenys 600 famílies a la zona rural de la Libertad i 250 famílies a la zona rural de la Paz tenen accés a serveis de sanejament domèstic (latrines millorades).(i són utilitzades correctament)

14.4. Els sistemes d'aigua potable construïts compleixen amb les característiques analítiques permeses a la legislació salvadorenca.)

RE5 S'han millorat les pràctiques hidrosanitàries a les comunitats rurals on s'han desenvolupat nous serveis d'aigua potable i sanejament.

15.1. Almenys 1250 famílies a la zona rural de La Libertad i 400 famílies a la zona rural de La Paz que tenen accés a aigua potable i sanejament al inici del període utilitzen correctament ambdós serveis.)

RE6 Les zones de protecció de fonts més sensibles a les microconques hidrogràfiques on s'intervé estan protegides físicament i legal, com a mínim a escala local.

16.1. Al menys 2 àrees de terreny de les zones sensibles de recàrrega hídrica a La Libertad i al menys 1 area a La Paz estan protegides mitjançant ordenances municipals o bé acords puntuals amb les comunitats per tal de reforestar-les.

RE7. Millora dels sistemes autònoms de gestió, a escala comunitària i municipal i potenciació del control social participatiu.

17.1. Constituïts comitès d'aigua potable i sanejament (CAPS) en totes les comunitats que s'hagin dotat de sistema d'abastament i sanejament d'aigua. El comitè està constituït per les famílies de las zones rurals de La Libertad i La Paz, amb enfocament de gènere.

17.2. Existeix un organisme de gestió de l'aigua supracomunitari mancomunat legal del que són membres almenys 20 comunitats de la zona rural de La Libertad amb sistemes comunitaris d'aigua i sanejament que reforça les capacitats de gestió de les diferents CAPS que en són membres..

OE3. Impulsar els models de gestió sostenible dels recursos naturals .

RE8 La societat civil salvadorenca està sensibilitzada sobre la problemàtica de l'aigua al país i reclama l'assoliment al Dret Humà a l'Aigua.

18.1. Comunitats, municipis i entitats locals adopten experiències reeixides de gestió pública participativa a El Salvador i Centreamèrica i generen noves propostes de gestió descentralitzada del recurs hídric, basant-se en les experiències prèvies al país.

18.2. Les propostes legislatives i de gestió recullen aspectes relacionats amb els impactes ambientals de diverses activitats productives com la mineria, l'aprofitament hidroelèctric, el desenvolupament urbanístic i d'altres activitats econòmiques que puguin generar vulneracions del Dret Humà a l'Aigua.

RE9 Es coneix i es fa seguiment de les polítiques de cooperació de la gestió hídrica.

19.1. Enginyeria Sense Fronteres és una organització reconeguda per la seva experiència en el sector i participa activament en la definició de les polítiques de cooperació espanyoles que afectin la situació de l'aigua a El Salvador. Les polítiques de la cooperació espanyola

reconeixen el Dret Humà a l'Aigua, i impulsen models de gestió públics amb participació i control social.

19.2. El "Fondo de Cooperación para el Agua y el Saneamiento" (FCAS) a El Salvador finança projectes d'organitzacions socials i comunitàries salvadorenques almenys amb un 20% del fons per a inversió en infraestructures. Almenys un 50% dels projectes finançats amb el FCAS té component de participació ciutadana tant en l'execució d'infraestructures com en la gestió posterior del sistema. FCAS reforça institucionalment les institucions públiques reguladores del sector (principalment ANDA i MARN) almenys amb un 10% del fons totals.

19.3. La cooperació espanyola promou un marc normatiu i legislatiu clar dels recursos hídrics a El Salvador. Aquest marc normatiu impedeix la participació del sector privat lucratiu en la gestió de l'aigua potable i sanejament.

RE10 S'ha impulsat un paternariat públic - públic (PUP) entre operadors públics sud - sud o nord - sud.

110.1. Existeix almenys un acord de col·laboració del tipus partenariat públic – públic o públic-comunitari entre operadors públics/comunitaris que poden ser tant sud - sud com nord – sud.

RE11 S'han denunciat els casos de mercantilització de l'aigua a les zones de treball.

111.1. S'han realitzat com a mínim 2 denúncies públiques nacionals i/o internacionals cada any de vulneracions del Dret a l'Aigua causades pels impactes d'activitats econòmiques que fan prevaldre els usos d'aigua-negoci sobre els usos d'aigua-vida (10 en total).

El Chaco

Pel que fa a Argentina i Paraguai, per al mateix període:

OE1. Millorar l'accés al recurs hídric des de la perspectiva integral de dret a l'aigua de les poblacions camperoles, indígenes i periurbanes, a través de l'enfortiment de les organitzacions en els seus territoris i de la seva capacitat d'incidència en polítiques públiques.

RE1. S'ha potenciat la construcció de polítiques públiques tendents a la democratització de l'accés a l'aigua, des de les organitzacions comunitàries, mitjançant la vinculació d'almenys 5 actors de la societat civil, la presentació de propostes legislatives i l'execució de mòduls demostratius comunitaris.

11.1. Elaborat un estudi de cas sobre violacions del dret humà a l'aigua.

11.2. S'han vinculat al menys 5 actors de la societat civil a les organitzacions camperoles en la defensa per l'Aigua.

11.3. Les organitzacions camperoles han integrat en una xarxa internacional de defensa per l'Aigua.

11.4. S'exposen els materials de la campanya en almenys 3 universitats i es retransmet en 5 ràdios nacionals.

11.5. S'elaboren almenys 3 propostes legislatives relacionades amb el dret a l'aigua.

RE2. S'ha impulsat l'articulació entre les organitzacions dels moviments camperols i indígenes i les administracions de cada país per a la co-execució d'infraestructura comunitària d'aigua per al proveïment d'almenys a 350 persones.

12.1. Almenys 3.000 famílies camperoles han accedit a una instància de capacitació al voltant de la gestió integral de l'aigua. S'han redactat com a mínim 7 projectes d'infraestructura comunitària d'aigua. S'han executat 3 mòduls pilot d'infraestructura comunitària d'aigua. Els Estats nacionals ha finançat almenys 4 projectes d'infraestructura comunitària d'aigua.

RE3. Es disposa d'una estratègia d'investigació participativa i es coneix acuradament la problemàtica, constituïda en suport científic per a les accions en defensa del dret a l'aigua de les comunitats camperoles, indígenes i periurbanes.

13.1. S'ha elaborat i redactat una planificació estratègica de recerca en els territoris del projecte a nivell nacional. S'han publicat a mínim 3 estudis de cas al voltant de la problemàtica de l'aigua. S'ha implementat 7 Sistemes d'Informació Geogràfica provincials. Almenys dues

províncies han dut a terme un aixecament dels usos i disponibilitats d'aigua al sòl a través del SIG.

I3.2. S'han signat com a mínim 5 convenis d'investigació conjunta amb universitats d'ambdós països. S'han generat almenys 10 noves propostes de tesi per a investigacions futures

Moçambic

Els objectius sectorials al país continuen centrant-se a Inhambane, tot i que puguin donar-se accions esporàdiques dins el Programa Barris a Maputo:

OE1. Contribuir a la millora de l'accés a l'aigua, tant per a ús de boca i com ús productiu, i al sanejament a les comunitats rurals del districte de Funhalouro.

RE1. Es coneixen els recursos i les necessitats hídriques de les comunitats rurals del districte de Funhalouro.

I1. Es disposa del document de diagnosi dels recursos i necessitats hídriques.

RE2 Millorada substancialment la cobertura d'abastament d'aigua per a ús de boca i sanejament de les comunitats rurals beneficiàries del districte de Funhalouro.

I.2.1 Es redueix a la meitat el nombre de famílies, en les comunitats beneficiades pel programa, que es troben a més de 15 minuts a peu d'un punt d'aigua potable.

I.2.2 Es redueix a la meitat el nombre de famílies, en les comunitats beneficiades pel programa, sense un sanejament millorat

RE3 Cobertes les necessitats prioritàries d'abastament d'aigua per a us productiu en els sectors ramader i agrícola de les comunitats rurals beneficiàries del districte de Funhalouro.

I 3.1 Es duplica la cobertura de punts d'aigua per a usos productius, en les comunitats beneficiades pel programa..

OE2. Enfortir la capacitat organitzativa de les comunitats rurals beneficiàries, així com la capacitat de gestió i manteniment d'infraestructures.

RE4 S'han reforçat les capacitats i els recursos de les associacions de camperols de les comunitats beneficiàries del districte de Funhalouro.

I.4.1 S'ha incrementat en un 25% el nombre de membres de les associacions.

I.4.2 S'ha duplicat les activitats de les associacions.

RE5 Els comitès de gestió d'aigua (CGA) a les comunitats rurals gestionen els serveis de manera sostenible i participativa.

I.5.1 S'han elaborat els documents de fundació de les associacions i dels seus membres.

I5.2 Existeix un protocol de gestió i manteniment implicant els diferents actors per assegurar la sostenibilitat dels sistemes d'abastament d'aigua i sanejament.

I5.3 Un mínim d'un 80% de CGA's creats es mantenen actius i autosuficients.

I.5.4 Les dones participen activament a la presa de decisions del CGA..

OE3. Reforçar les capacitats de les administracions provincial i districtal en la gestió i planificació dels recursos hídrics.

RE7 Els tècnics de l'administració tenen capacitat per a la planificació dels recursos hídrics.

I.7.1 Participació dels tècnics districtals i provincial en l'elaboració del document de Diagnosi.

I.7.2 Participació dels tècnics districtals i provincial durant l'execució del projecte

RE8 Les administracions poden donar resposta als problemes de gestió i manteniment de les infraestructures.

I.8 El 50% de les incidències en manteniment, responsabilitat de les administracions, es resolen positivament.

Cameroun.

Dins el Programa Barris, el component lligat a la provisió d'aigua potable i sanejament continuarà disposant d'objectius i resultats propis:

OE1. Orientar el desenvolupament d'infraestructures als barris urbans, densos i periurbans, a l'increment d'accés a l'aigua i a les millores puntuals en matèria de sanejament i accessibilitat.

RE1. S'ha desenvolupat l'extensió de la xarxa d'aigua potable existent als barris de tipologia densa, desenvolupant els mecanismes de cogestió veïnal necessaris.

I 1.1. El 50% de la població del conjunt de barris té un accés saludable a l'aigua de manera contínua.

RE2. S'ha desenvolupat una nova xarxa d'aigua potable a un barri perifèric, desenvolupant els mecanismes de gestió pública necessaris.

I 2.1. El 50% de la població dels barris perifèrics té un accés saludable a l'aigua de manera contínua.

RE9. S'ha estès l'ús de latrines millorades com a forma de sanejament col·lectiu.

I 2.2. El 50% dels barris disposa d'alguna experiència pilot de sistema millorat de sanejament.

RE3. S'han pavimentat pistes i executat cunetes que millorin l'accés i el drenatge del barri.

I 3.1. El 80% dels accessos als punts d'aprovisionament públics d'aigua al conjunt de barris han estat condicionats.

Bolívia, Perú, Equador i els anteriors països

OE1. Potenciar la millora de la gestió dels serveis d'aigua i sanejament, en base al model públic i participatiu.

RE1. S'han reforçat les xarxes regionals, així com els operadors i ens planificadors dels països on es té presència, que treballen amb una visió de gestió pública i participativa.

I1. Funciona al menys una d'associació pública entre empreses del Nord i del Sud, o Sud-Sud preferentment, a cada país, fent-se difusió de l'experiència i la millora aconseguida a nivell local i internacional

Instruments

Projectes de Cooperació

- **El Salvador.** Hi haurà tres línies de treball englobades dins del mateix programa: **recolzament de la planificació de recursos i serveis; desenvolupament d'infraestructures d'aigua i sanejament; i incidència.**
 - a) Pel que fa a la primera línia de treball, es preveu acabar el cicle d'aixecament i processament d'informació, així com el lliurament del Pla Director, per als municipis previstos inicialment a la zona del Bálsamo amb ACUA, a Cabañas amb ADES-Santa Marta i a La Paz amb AMC. També es donarà seguiment a les comunitats i municipis amb els quals s'ha vingut treballant a les etapes anteriors. Es tindrà en compte i s'aprofitarà tot el procés social que pugui originar l'aparició d'espais amb capacitat de decisió sobre la regulació i planificació de recursos, a nivell municipal i departamental. Els resultats obtinguts a la zona de Cabañas del Pla Director es podran utilitzar com a base per l'estudi e incidència dels efectes de la mineria al país. Tanmateix, la replicació de l'experiència del Pla Director arreu del país serà un altre dels objectius a tenir en compte i es preveu reforçar-se amb els inputs obtingut fruit del procés d'avaluació que es farà havent finalitzat les activitats programades.
 - b) Pel que fa al desenvolupament d'infraestructures, s'hi integraran les accions d'abastament, de sanejament i de reforestació, a banda de l'enfortiment d'un operador rural comunitari per al servei d'aigua potable (ASAPS). A més a més es crearà una borsa de comunitats amb les que treballar, tot prioritzant-les

segons el grau de compliment de previs legals i organització comunitària, entre d'altres requisits. Aquesta línia es desenvoluparà a La Libertad per part d'ACUA i a La Paz per AMC. Es treballarà en l'enfortiment de les comunitats per la seva organització, per la gestió dels sistemes d'abastament i per la creació d'una campanya hidrosanitària que inclogui conceptes medioambientals i sanitaris.

- c) Per l'última línia d'actuació, es treballarà en temes d'incidència als centres urbans a través de la contrapart CDC i a l'àmbit rural a través d'ACUA, ADES i Madre Cria, així com en la conscienciació sobre el dret humà a l'aigua i la gestió pública participativa dels sistemes d'abastament d'aigua al país.

Es realitzaran foros a nivell centroeuropeu per l'enfortiment de la gestió pública de l'aigua, el dret humà a l'aigua i la gestió comunitària dels sistemes d'abastament d'aigua potable.

Es treballarà en l'enfortiment de la institució pública de gestió de l'aigua ANDA. Es potenciarà la creació de patneriats públic – públic amb institucions salvadoresques i espanyoles. S'elaboraran estudis de cas i s'enfortiran les directrius polítiques de l'OTC al país, fent-se seguiment del *Fondo del Agua* al país. Es participarà al fòrum REDS

- **El Chaco.** L'experiència adquirida a Argentina durant els més de 6 anys de col·laboració amb les contraparts condueixen necessàriament a centrar els esforços d'ESF al suport en la planificació i en l'impuls del procés sociopolític de reclamar l'accés a l'aigua per usos de boca i productius. En aquest sentit, les organitzacions de la Federació ESF que hi treballen desenvoluparan un projecte en el període de planificació cobert, sense prioritzar la implementació directa d'infraestructures i donant suport, en canvi, a tots aquells processos de suport formatiu i acompanyament polític que empoderin el teixit organitzatiu del MNCI i, eventualment, de les organitzacions paraguaianes.
Resta oberta la possibilitat de continuar la feina que s'enceta al capítol de sobirania a Paraguai incorporant elements relatius a l'accés a l'aigua, per ús de boca o producció, i el sanejament.
- **Moçambic.** S'iniciarà un projecte pilot al Districte de Funhalouro en el Districte de Inhambane, en el transcurs del qual es farà un diagnòstic dels recursos i necessitats hídriques. A més, es dotarà d'accés a l'aigua en unes determinades comunitats pilot seleccionades mitjançant la creació i formació de CGA's (participació). Paral·lelament, es capacitarà tècnics locals en la planificació i gestió d'infraestructures. A partir del Projecte Pilot, i en base al document de Diagnosi es preveu desenvolupar un programa de tres anys seguint amb la línia iniciada.
- **Cameroun.** Enfocament del Programa Barris cap a la millora dels serveis públics d'aigua i sanejament, treballant a Yaoundé i d'altres ciutats. Consulteu el capítol específic.
- **Bolívia.** L'estratègia al país se centrarà en aquest eix i es facilitarà l'entrada d'ESFBalears, treballant amb Mosoj Causay a Cochabamba, Potosí i Oruro en la planificació de recursos i el desenvolupament d'infraestructures d'aigua i sanejament.
- **Tots els països.** Desenvolupament o recolzament a partenariats, a través d'assessories puntuals o de la facilitació de projectes que terceres parts (empreses públiques) puguin dur a terme.

Projectes de Coneixement de Realitat

- **El Salvador:** Un mínim de tres persones participarà en tasques relacionades prioritàriament amb la dinàmica del Pla Director: aixecament i processament d'informació, treball de seguiment amb les comunitats, etc. Es valorarà la possibilitat d'incorporar una persona més puntualment que recolzi l'àrea de projectes.
- **El Chaco.** Es preveu que anualment viatgin al país entre 2 i 4 voluntaris/àries per conèixer i donar suport puntual als projectes vigents. Les tasques que realitzaran variaran entre la participació activa en seminaris, tallers, trobades i/o altres espais de formació i la realització de capacitacions i tallers en aigua, energies renovables i/o Sistemes d'Informació Geogràfica. Es donarà opció als grups que col·laboren amb ESFCatalunya, (Navarra, València i Balears), en el desenvolupament d'aquestes tasques de formació del voluntariat i de manera combinada amb les activitats

impulsades des d'aquestes associacions en el sí d'altres programes, especialment el de producció agropecuària.

- **Moçambic.** Es contemplen PCR que donin recolzament a les activitats desenvolupades dins del projecte, com per exemple seguiment als processos participatius, identificació de comunitats, seguiment i avaluacions d'activitats, reforç del vincle amb la UNAC, amb un mínim de 2 persones l'any.
- **Resta de països.** En principi, no se'n preveuen, tot i que no es descarta treballar, de manera recíproca, amb les entitats federals que hi treballen.

Assessories tècniques

- **El Salvador:** Es preveu aprofitar el potencial de l'oficina a San Salvador per donar suport a ONG i administracions locals en el desenvolupament de sistemes d'abastament i sanejament, i en la gestió dels recursos hídrics i l'ordenament territorial. Se serà proactiu en la recerca d'oportunitats per realitzar assessories, especialment pel cas de El Salvador i la resta de països de Centreamèrica. Podran donar-se altres accions, tant a nivell de planificació (com per exemple el desenvolupament de partenariats públics per a la millora en la gestió), com a nivell d'execució (amb la implementació de millores i canvis en el disseny dels projectes d'abastament i sanejament) i d'incidència (desenvolupar la campanya de dret humà a l'aigua).
- **Moçambic.** En principi, no es preveu fer-ne ni potenciar-les, tot i que s'està obert a realitzar-les en funció del seu interès i les capacitats existents. A desembre de 2009 s'ha acabat l'assessoria tècnica amb l'ACCD. En els propers anys, doncs, es mantindrà l'atenció en els projectes executats per donar resposta als eventuais problemes que puguin sorgir.
- **Bolívia.** Igualment en col·laboració amb l'ACCD i la Conselleria de Medi Ambient, es donarà suport a les accions de reforç institucional al país andí, tot acompanyant la consolidació del Ministeri de l'Aigua i els ens operadors públics presents.

A tots els països, podran donar-se altres accions, especialment al voltant del desenvolupament d'associacions públiques per a la millora en la gestió, però també en el desenvolupament de projectes d'abastament d'aigua i sanejament, desenvolupant activitats en el disseny i execució de sistemes, implementació de Pla Director i enfortiment entorn del concepte de l'accés a l'aigua com a dret humà fonamental.

Arran de la mobilització de recursos a la cooperació espanyola amb el Fondo del Agua, es contemplarà la possibilitat de col·laborar en aquelles accions que es considerin estratègiques pels objectius de promoció de la gestió pública i participativa.

Recerca aplicada i Publicacions

Les línies de recerca a prioritzar dins l'àrea de treball, i a través dels diferents estudis (tesines, projectes, etc.) que anualment es vagin determinant, són dues:

- Pel que fa a gestió, en el seguiment de casos de privatització i mercantilització, així com en la sistematització d'experiències de participació social i control públic.
- Tècniques de sanejament en zones rurals (latrines i biofiltres).
- Tècniques apropiades en relació a l'abastament d'aigua i la producció alimentària a la sabana africana.
- Desenvolupament de sistemes d'informació geogràfica aplicades a la zona.
- Ordenació del territori i dels recursos naturals.
- Bioindicadors aplicats per identificar qualitat de les aigües.
- Energia renovable per a sistemes autònoms

Es desenvoluparan, al menys, dues publicacions metodològiques de l'àrea, al voltant de la metodologia de planificació participativa de recursos hídrics i de tecnologies pràctiques apropiades per l'abastament i el sanejament.

Al Salvador, en la línia d'enfortir les capacitats locals dels actors implicats en la planificació del recurs hídric, es preveu la creació d'un geoportal a través d'un Sistema d'Informació Geogràfica de software lliure en un esforç per sistematitzar la informació generada en el

Programa, per a què serveixi com a eina de consulta que faciliti l' anàlisi de la informació sobre el recurs, en el territori.

Es realitzaran estudis de diagnosi dels recursos hídrics, com ara al Districte de Funhalouro: caracterització dels recursos del Districte, caracterització de la demanda, informació geogràfica i estudi de tecnologies apropiades.

Campanyes i altres Accions de Sensibilització, Incidència i protecció dels Drets Humans.

Pel que fa al Sud, les accions de defensa de drets se centraran en el reconeixement efectiu del dret a l'aigua i el seu ús com *aigua-vida* i *aigua-social*. Així, es prioritzaran els processos d'organització comunitària que permetin reclamar-los des de la base i el treball de pressió a nivell provincial i estatal que permeti situar aquesta problemàtica a l'agenda política nacional a cada país.

Les intervencions al Sud seran explicades a casa nostra a través de xerrades i materials audiovisuals que es puguin desenvolupar, articles, exposicions, etc. Es coordinaran entre les àrees de comunicació, Nord i Sud, i aportaran per implicar els grups de seguiment a Catalunya.

En qualsevol cas, les accions de sensibilització al Nord estaran relacionades amb la Campanya *Aigua de Tothom Un Dret i no una Mercaderia*, intentant lligar les experiència a les àrees rurals, urbanes informals i periurbanes, i els processos de descentralització en curs. Es potenciarà la implicació de les contraparts al Sud amb la xarxa *Reclaiming Public Water* i els operadors públics i comunitaris amb les xarxes específiques regionals. Tanmateix, es treballarà per relacionar i fer possible la col·laboració d'empreses públiques a Espanya amb els operadors municipals i comunitaris nous o ja en funcionament.

Finalment, es participarà en aquelles xarxes que possibilitin la defensa al Nord i al Sud dels drets esmentats i el desenvolupament de les accions previstes per fer-los efectius.

Línies, Espais i Actors	Catalunya	Estatal	Internacional
Polítiques de cooperació i aigua	FCONGD	CONGDE	Water Facility - UE
	ACCD/ACA	Fondo del Agua	Fòrum Mundial de l'Aigua
Gestió Pública amb Participació i Control Social (PUPs)	CONGIAC	AEOPAS	Aqua Pública Europa
			Acuerdos de Cooperación Público Comunitarios
			GWOPA
No a la Mercantilització de l'Aigua	OMAC	Federació ESF	RPW
			Red Vida, AWN, EWPN
			CEO, TNI i PSI

Taula 9. Línies de Treball, Espais d'Actuació i Actors de la Campanya *Aigua, Un Dret i No una Mercaderia*.

En detall, es desenvoluparan les següents línies:

- **Sensibilització.** A nivell de d'operadors públics catalans s'ha establiran contactes per la elaboració de materials didàctics o de difusió. Igualment, es participarà en exposicions del tipus *Agua, Rios y Pueblos*.
- **Incidència.** Es treballarà en xarxa, tant a nivell nacional com internacional, per tal de generar el màxim de coneixement:
 - a) Cooperació: Participar en la construcció del nou Pla Director de l' ACCD i seguiment del Fondo del Agua de l'AECID
 - b) Gestió pública – PUPs: Participació a l'AEOPAS enfocada a l'intercanvi de bones pràctiques i la promoció de partenariats a l'Estat. Promoció dels PUPs en les empreses públiques d'aigua i sanejament tant en clau catalana com internacional. Donar suport a les empreses públiques d'aigua i sanejament per a la continuïtat de la gestió pública, intentant evitar la privatització d'aquestes.
 - c) Dret Humà a l'Aigua i al Sanejament. Acompanyament de les accions d'altres entitats amb qui es treballa en xarxa. A nivell internacional seguiment de la relatora de Catarina Albuquerque (NNUU) i de la política de NNUU envers el dret humà a l'aigua, i recolzar en la construcció del discurs de *Bens Comuns*.
 - d) Linia Mercantilització
 - **A nivell estatal i internacional** Es preveu que es faci un seguiment dels conflictes que puguin anar sortint així com les noves modalitats de

privatització emergents. A nivell internacional punt comú en l'estrategia amb les xarxes actuals a les que ESF hi forma part i hi treballa.

- A **Catalunya** es treballarà amb entitats, xarxes i moviments socials, per augmentar i reforçar el terreny reivindicatiu envers la no mercantilització. Fent-los partícips del treball de resposta i denuncia dels casos de mercantilització.
- **Recerca.** Com s'indicava, es podran desenvolupar estudis de cas relacionats amb el desenvolupament de sistemes de gestió comunitària, el paper de les empreses privades als processos de descentralització, l'escenari institucional i legal a Argentina, El Salvador, etc.
- **Formació.** Hi ha la possibilitat de realitzar formació *on-line* per a personal de l'empresa pública i entitats del sector. S'estudiaran altres propostes i a nivell intern s'aprofitaran preferentment els espais formatius ja desenvolupats per altres entitats que siguin coherents amb la campanya.

Mitjans, recursos i finançament

A nivell de finançament i a gran trets:

- **El Salvador:** L'equip expatriat comptarà amb quatre persones: una figura de coordinació, que dirigeixi el Programa al país, en faci la representació d'ESF i assumeixi certs aspectes tècnics de les accions de planificació, un/a tècnic/a que s'encarregui de la direcció i el suport tècnic als projectes infraestructurals, un/a tècnic/a al càrrec dels aspectes d'hidrogeologia de la planificació i accions de seguiment de Pla Director, un/a tècnic/a al càrrec de la línia de incidència, i dues persones del país, una per de suport a les accions de seguiment del Pla Director i l'altra per suport a les tasques administratives. Per puntes de feina, es podran tenir altres col·laboradors ocasionals al país.
Es disposarà d'una oficina a San Salvador, per tasques administratives, i d'una altra temporal i amb ubicació segons la distribució geogràfica de feines, dedicada a la coordinació d'activitats de camp. Tanmateix, es disposarà de dos vehicles com a mínim.
El pressupost estimat total és 2.500.000 d'euros per a tot el període.
- **El Chaco.** L'eix aigua es treballarà bàsicament a Argentina. Hi haurà un/a coordinador/a al país del programa, fent-hi la representació i l'enllaç amb les contraparts. També s'encarregarà de la gestió diària del projecte, d'establir relacions amb actors rellevants en l'àmbit d'aplicació del projecte i d'identificar, conjuntament amb la contrapart, noves línies d'actuació. Realitzarà el seguiment i acompanyarà políticament processos formatius, d'incidència i sensibilització com el Campamento de Jóvenes de Latinoamérica, la Escuela de Formación Política o el Congreso del Movimiento Nacional Campesino Indígena. Comptarà amb una oficina a qualsevol de les vuit províncies on es treballa (Santiago del Estero, Córdoba, Misiones, Salta, Mendoza, Neuquén, Buenos Aires i Santa Fe).
Pel que fa als recursos, seran gestionats des de la resta d'entitats federals que hi col·laboren, mentre que serà Catalunya qui assumeixi la gestió a Paraguai. Aquests recursos resten comptabilitzats al capítol de sobirania alimentària..
- **Moçambic.** Durant la fase Pilot es desenvoluparà una logística i els mitjans necessaris que prevaldran al llarg del programa, com ara la construcció d'un lloc de pas a Funhalouro, l'adquisició d'un cotxe i el lloguer d'una oficina a la ciutat d'Inhambane. Hi haurà un expatriat a terreny i s'haurà de reforçar la direcció social del projecte amb personal de la contrapart i voluntariats de mitjana/llarga durada o beques específiques.
El pressupost estimat total es de 1.000.000 €
- **Camerun.** Inclosos a l'apartat de Serveis Urbans i Ciutadania.
- **Grup Aigua Nord.** La campanya té un potencial de creixement força gran, de manera que és necessari comptar amb dues persones contractades al davant. La idea és augmentar en gran mesura l'execució actual descentralitzant amb les xarxes en les que treballem, tot i que és difícil consolidar un pressupost més enllà dels nivells actuals. Podria arribar a assolir-se un nivell d'execució de 250.000 euros anuals.

ENERGIA I INDÚSTRIES EXTRACTIVES

L'exploració dels recursos naturals (petroli, gas i mineria en general) ha estat considerat per les institucions financeres internacionals (IFI) durant la dècada dels noranta com un sector productiu amb un potencial enorme per a l'eradicació de la pobresa, atesa la seva capacitat per generar ingressos monetaris i pal·liar, eventualment, els desequilibris econòmics produïts pel deute extern, entre d'altres factors

Ha estat la pressió ciutadana als països empobrits, coordinada amb els moviments socials al Nord, l'única que puntualment s'ha mobilitzat per denunciar aquesta situació i a fet front als interessos d'aquestes multinacionals. Justament per aquesta raó, qualsevol oposició o activisme contrari als models vigents d'exploració de les matèries primeres està essent perseguit i reprimat arreu al Sud de manera més o menys encoberta, passant per sobre de drets civils, polítics i socials.

Per una banda, l'evidència que ofereixen les dades macroeconòmiques és que el desenvolupament de les indústries extractives **no ha tingut un impacte positiu** a aquells països on no existien prou condicions de governabilitat i un sistema establert de redistribució de les riqueses generades. Els anàlisis mostren com la dependència del petroli i l'activitat minera tendeixen a reduir les taxes de creixement econòmic i accentuen les diferències d'ingressos entre les diferents capes de la població, a banda de fer les economies que en depenen extremadament sensibles a les oscil·lacions dels preus de les matèries primeres. L'aparició de fenòmens inflacionistes típics (l'anomenada *malaltia holandesa*) completen un quadre econòmic que aprofundeix les desigualtats de rendes als països exportadors de matèries primeres.

Per altra banda, hi ha una forta correlació entre la dependència de la producció de petroli, gas i metalls, i taxes altes de mortalitat infantil i malnutrició, així com baixos nivells d'inversió en salut. Igualment, s'observa una correlació entre aquesta dependència i els baixos nivells d'escolarització i d'alfabetització.

Pel que fa a la **construcció d'estats democràtics i de la seva governabilitat**, la dependència del petroli i els minerals està significativament relacionada amb la corrupció, els governs autoritaris, la ineficiència governamental, la despesa militar elevada i alts nivells de risc de guerres civils. És manifest que l'exploració del petroli pot trobar-se en l'**origen de nombrosos conflictes armats**⁴.

Paradoxalment, i de manera particular, la disponibilitat de grans recursos energètics a molts d'aquest països **no s'ha traduït en un accés equitatiu a l'energia**. Els organismes de desenvolupament més importants a nivell mundial han reconegut el paper fonamental que juga la provisió de serveis energètics assequibles i fiables en el foment del Desenvolupament Humà en el compliment dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. Tanmateix, s'ha reconegut la importància cabdal dels sistemes energètics en el disseny d'un model sostenible de desenvolupament sobre tot arrel de la cimera de Johannesburg.

La situació de precarietat en l'accés a l'energia dels països del Sud està frenant les oportunitats de desenvolupament de milions de persones. L'any 2009 1.500 milions de persones no tenien accés a l'electricitat, el 85% de les quals es troba a les zones rurals, principalment d'Àfrica i el Sudest Asiàtic⁵, i en el seu lloc hom utilitza massivament la biomassa. L'ús de la biomassa tradicional no només és sinònim de precarietat energètica, sinó que la inhalació del fum de les cuines tradicionals representa un problema de gran magnitud a escala mundial. L'electricitat és

⁴ En aquest sentit, 22 dels 49 principals països productors de petroli són escenari de conflictes armats i de tensions, i en molts d'aquests casos el control d'aquest recurs i la mala redistribució dels beneficis que genera són les principals causes de la disputa. Els casos més destacats són Algèria, l'Iraq, Nigèria i el Sudan. A més, en 38 dels 49 països (77%, és a dir, més de les tres quartes parts) es cometen violacions dels drets humans i de les llibertats fonamentals. D'aquests 38 països, a 22 es cometen greus violacions dels drets humans, segons destaquen organitzacions com Amnistia Internacional i Human Right Watch. En 16 dels 49 països, dels quals set es troben a l'Àfrica, existeix una mala governabilitat segons el BM. En tres casos, Rússia, el Kazakhstan i Congo, l'Índex de Desenvolupament Humà és inferior al de 1990, malgrat que es tracta de tres països amb quantiosos recursos petrolífers.

⁵ International Energy Agency, *World Energy Outlook*, Paris, 2009, http://www.worldenergyoutlook.org/docs/weo2009/WEQ2009_es_spanish.pdf

una forma avançada d'energia que contribueix de forma efectiva a la millora de les condicions de vida de les persones a través de la millora en serveis com la il·luminació nocturna (pública i domèstica), l'accés a la informació i les comunicacions, l'accés a l'aigua potable i al sanejament, la salut i l'educació, així com a través de l'oportunitat de generació d'ingressos i llocs de treball. Així mateix, pot contribuir de forma eficient a l'enfortiment social, al foment de l'equitat i a l'apoderament de les dones.

El model productiu actual necessita de l'extracció i ús massiu de combustibles fòssils i minerals. És insostenible per diverses raons econòmiques, socials i ambientals, i a més no garanteix:

- El respecte i la promoció dels Drets Humans a les zones d'extracció
- Un medi ambient de qualitat (contaminació irreversible dels recursos hídrics provocada per la intensificació d'aquestes activitats, esgotament progressiu de les fonts d'aigua dolça pels cabals excessius que aquestes activitats requereixen, ocupació extensiva del territori, etc.).
- L'accés universal a l'energia, i els recursos naturals.
- El respecte a la governabilitat del països productors.

La presència d'indústries extractives provoca greus problemes a l'hàbitat i les comunitats del Sud, majoritàriament sensibles cultural, social, política, ambiental i econòmicament constituint un factor de risc afegit a la situació actual.

Del 2005 al 2009 s'ha treballat al *Programa andí d'electrificació rural i accés a les energies renovables (Perú i Equador)*, el qual ha generat una sèrie d'iniciatives que es continuaran durant el període que comprèn la present planificació: processos d'enfortiment de la gestió pública ambiental en zones d'extracció petrolífera a l'Amazonia Equatoriana, i a les conques auríferes andines de Cajamarca (Perú), recolzant els processos de monitorització d'impactes ambientals, socials, culturals, polítics i econòmics.

Estratègia de Treball

Cal treballar tan al Nord com al Sud per canviar el paradigma d'explotació i consum dels recursos naturals:

- **Al Nord**, per pressió exercida sobre els països consumidors, i on caldrà lligar l'acció de camp a accions de sensibilització i incidència, incidint sobre els governs, empreses institucions financeres i consumidors.
- **Al Sud**, perquè l'efecte de les esmentades indústries no està essent el que s'esperava a les estratègies de reducció de pobresa dels organismes multilaterals que les van potenciar, especialment el Banc Mundial, des de començaments del anys 90. No s'estan respectant els estàndards ambientals mínims ni les bases de participació social, fins i tot recollits per algunes constitucions nacionals. Els nivells de corrupció i de baixa institucionalitat de les administracions estatals i locals, així com la urgència pel que fa a les obligacions que suposa el deute extern, afavoreixen una situació d'espoli dels recursos. L'activitat extractiva provoca, en el millor dels casos, un creixement econòmic immediat, que no es reflecteix però a escala local ni en termes de sostenibilitat com a model de desenvolupament.

Com a estratègia de reducció de la pobresa i de millora dels índex de qualitat de vida a les zones rurals, se situa en primer lloc a favorir el canvi de model energètic i industrial, reduint el consum mundial de recursos miners i energètics, tot impulsant la cobertura i la universalització de serveis energètics i accés a l'aigua, contribuint d'aquesta manera a la resolució del conflictes internacionals per assolir el control dels recursos energètics i minerals així com la reducció dels conflictes comunitaris per l'oposició als models vigents d'explotació.

Les fites aconseguides amb l'extensió dels serveis energètics poden veure's anul·lades pels impactes continus sobre la salut, l'ambient i l'economia local produïts per l'actual model d'activitat econòmica extractiva. Aquest plantejament es fa extensiu a la resta d'indústries extractives, ja que els impactes sobre el medi i les persones són equivalents, i la seva explotació conjunta i massiva esdevenen un model de desenvolupament seguit per molts estats d'Àfrica i Amèrica Llatina.

Al Sud, en particular, l'estratègia de l'àrea es basa en el desenvolupament dels següents eixos:

- **Redreçar el desenvolupament asimètric de la generació i la distribució energètica.** Les xarxes de distribució d'energia impulsades pels estats creixen de manera desigual al territori, sovint sense una planificació clara o bé seguint els projectes d'inversió privada, beneficiant les zones tradicionalment més desenvolupades i les interconnexions entre sistemes. Dificilment s'atenen les necessitats a les zones poc poblades, augmentant el diferencial de desenvolupament i d'oportunitats entre les regions i les seves poblacions.
- **Reforç de les Administracions Públiques i la societat civil organitzada davant les grans corporacions del sector extractiu.** La major part de les inversions a Amèrica Llatina i Àfrica, especialment del capital internacional i sobre tot aquelles que es concentren a les zones menys cobertes per subministrament energètic i d'altres serveis bàsics, corresponen a les indústries extractives (mineria, gas i petroli). A la pràctica, suposa l'assumpció per part de les corporacions privades del paper inversor i planificador propi de l'Administració pública, amb una absència manifesta de control públic sobre el seu desenvolupament i una negociació constant de les condicions d'explotació del recurs (socials, ambientals, econòmiques, culturals, seguretat, etc.) a favor del primer, que referma el control d'aquestes zones per part del sector privat. Sovint, existeix una connivència entre Estat i sector privat per delegar a aquest segon l'exercici de les atribucions del primer, fet que va en contra de la construcció d'Estats de Dret i a favor de les pràctiques de corrupció i de democratització de la vida pública.
- **Desenvolupament de capacitats per a la gestió pública ambiental.** Existeix, tanmateix, una forta mancança de capacitats a escala comunitària i local pel que fa a la gestió del territori i dels serveis públics com ara l'energia i control ambiental de l'aigua, tant pel que fa a la part tècnica com a la gerència dels serveis que les infraestructures proporcionen. D'això se'n ressent la qualitat d'aquest i la seva extensió pel territori, en no poder planificar el creixement de xarxes autònomes o la creació i el manteniment de punts autònoms de generació energètica. També, i de vegades fins a un punt irreversible, els hàbitats i les formes de vida arriben a ser modificats de manera irreversible, cap a models no sostenibles, per aquesta manca de capacitat reguladora sobre el capital natural.
- **Afavorir l'accés equitatiu als recursos i la riquesa generada.** En general, la transparència és un dèficit evident pel que fa a l'explotació del recursos, i no se n'escapa la riquesa econòmica que generen. Cal treballar a nivell local i nacional espais per participar de la seva distribució i reinversió en serveis, com ara l'energia. Tot i ser una des les regions amb més recursos energètics d'Amèrica Llatina, per exemple, els models d'explotació i el creixement poc equilibrat de les xarxes de distribució han creat una situació de desabastament energètic que alimenta la condició de subdesenvolupament econòmic de moltes regions a l'interior dels països andins, tancant un cercle viciós al condemnar-les a activitats primàries i sense cap valor econòmic afegit.
- **Intervenció al conflicte socioambiental i polític al voltant de les fonts energètiques.** L'explotació dels recursos naturals energètics estan plantejant a les regions productores importants conflictes socials, atès el model de desenvolupament sobre el que es basen. Existeixen varies dimensions: la purament ambiental, donats els impactes de les activitats extractives, i l'incompliment de la normativa ambiental existent als països; els impactes a la salut de les poblacions, derivats de la mala gestió ambiental de l'activitat extractiva en general i de la connivència de l'Estat per permetre'ls, a canvi del manteniment d'una activitat econòmica generadora de divises, imprescindibles per cobrir el deute extern; els esmentats interessos econòmics entre els diferents agents presents al territori i les xarxes de corrupció i influència polítiques involucrades; els fets culturals propis de les zones amb jaciments naturals, que no són respectats tot i l'obligació legal de fer-ho. Aquest escenari d'interessos contraposats i la inexistència d'espais de negociació legítims per resoldre'ls estan intensificant un conflicte, normalment desfavorable per a les comunitats rurals i pobles indígenes.

Al Nord, les línies a seguir són:

- **Denunciar la violació de Drets Humans per part de les indústries extractives.** L'activitat de les indústries extractives causa greus impactes ambientals, socials i

econòmics tant al Sud com al Nord provocant greus violacions de drets humans que cal denunciar reforçant les campanyes i mobilitzacions que venen des de el Sud.

- **Sensibilitzar sobre el paper clau de l'energia per a la sostenibilitat.** L'ús i l'abús de l'energia, pels seus efectes ambientals, econòmics i socials, esdevé el factor clau per arribar a un model sostenible de desenvolupament. Per aquest motiu, cal un acció conjunta a nivell dels països consumidors com dels productors, de manera que es redreci l'actual model d'explotació de l'energia. De la mateixa manera, cal fomentar la divulgació dels impactes de totes les indústries extractives dins els programes formatius reglats i no reglats.
- **Impulsar un canvi de l'actual model de consum** incidint tant sobre els governs, com les empreses i els consumidors
- **Exigir coherència en les polítiques públiques a Europa**, vinculades amb els recursos naturals.
- **Fomentar l'accés a la justícia** per exigir responsabilitats a les grans corporacions generadores dels impactes socials, econòmics, ambientals i polítics associats a aquestes activitats.

Cal fomentar el treball a través de les xarxes existents per enfortir la coherència del discurs que posa en evidència les implicacions entre l'abús dels recursos naturals i l'energia, i la violació sistemàtica dels drets humans.

Planificació Estratègica

Països d'intervenció

Nord, Perú, Bolívia, Equador i El Salvador.

Objectius i Resultats Estratègics

Al Nord

OE1. Millorar les capacitats i el coneixement de la societat civil catalana sobre la relació entre Recursos Naturals, Energia i Desenvolupament Humà Sostenible, des de l'òptica de la protecció dels drets humans.

RE1. S'han ampliat i millorat els coneixements de persones i organitzacions compromeses i interessades en la promoció del Desenvolupament i els Drets Humans, des del punt de vista de la implicació de l'Energia, així com la importància de l'accés a l'energia com a dret humà i la desigual provisió energètica entre el Nord i el Sud.

1.1 Un mínim de 200 persones participen a cada edició del Dia Mundial i la Setmana de l'Energia

1.2. Cada any, quatre escoles més coneixen la relació entre els models d'estalvi energètic i la problemàtica mundial associada als recursos energètics.

1.3. Altres organitzacions que treballin en temàtiques comunes participen en seminaris de reflexió sobre el impacte del nostre consum energètic.

RE2. La societat civil catalana, especialment infants i joves, coneix més la realitat de les indústries extractives i els conreus energètics als països empobrits, la violació de drets que aquesta activitat comporta i els models de desenvolupament que comporten. Tanmateix, coneix millor les alternatives existents al model actual energètic, des de la perspectiva del Desenvolupament Humà Sostenible, i la desigualtat en l'ús dels recursos i del consum en el planeta, així com les greus conseqüències que sovint té aquest ús per part dels països més rics sobre els empobrits.

1.2.1. Un mínim de 40 persones assisteix a cada activitat programada. La problemàtica apareix un mínim de dos cops l'any als mitjans audiovisuals i escrits catalans.

1.2.2. Un mínim de 100 persones participen a cada visionat del documental "Operación Diablo". Mínim de 2 festivals a Catalunya.

1.2.3. Un mínim de 50 persones participen en la formació online sobre Indústries Extractives i Desenvolupament Humà.

1.2.4. Un mínim de 20 persones participen a cada xerrada dels cicles. Se celebren un mínim de 4 xerrades anuals i 4 dinàmiques amb escoles.

OE2. Facilitar i impulsar la creació d'espais d'incidència en la societat catalana a l'entorn de les violacions sobre els drets humans vinculats amb les indústries extractives i el model energètic actual al món, tot denunciant els processos de militarització, els conflictes socials i la involució democràtica als països empobrits, i les polítiques del Nord que en són responsables, tot contribuint a canviar el model de societat dels països rics.

RE3. Existeix una xarxa de treball sobre les Indústries Extractives, associada als impactes ambientals, socials, culturals i econòmics en els països empobrits. Es reforça la dimensió internacional d'aquesta xarxa i es manté activa duent a terme accions de sensibilització i incidència.

I 3.1. Un mínim de 6 entitats treballen en aquesta plataforma.

I 3.2 La Xarxa facilita la tasca de denúncia a un mínim de 3 activistes africans i llatinoamericans per any.

RE4. S'ha reforçat el coneixement sobre la vinculació de les actuals polítiques sobre el model energètic actual i els conflictes socials, econòmics i ambientals que genera i que el perpetuen. I

I 4.1. S'identifiquen els mecanismes, polítiques i procediments de la política de comerç exterior i cooperació internacional que influeixen directa o indirectament en l'actual model energètic.

OE 3. Sistematitzar el coneixement i els posicionaments a partir de les experiències anteriors per poder participar activament en el desenvolupament de projectes futurs i campanyes, promocionant el treball en xarxa a Catalunya i l'Estat.

RE 5. S'ha impulsat i executat una avaluació de les experiències dutes a terme per prendre coneixement de les característiques i prestacions tècniques dels projectes executats, així com de la seva influència social i/o econòmica sobre les comunitats afectades.

I 5.1. Es disposa de documents metodològics, tècnic i dels models de gestió.

I 5.2. S'impulsen i/o es participa en la creació de curs de capacitació tant en el Sud com en el Nord de cara a ensenyar la diagnosi, el disseny, instal·lació, manteniment i gestió dels sistemes instal·lats.

RE 6. Existeix una xarxa d'intercanvi d'experiències amb altres entitats que treballin en projectes energètics i/o de cooperació.

I 6.1. Els grups sectorials d'ESF són un referent en relació al desenvolupament de sistemes elèctrics de baixa potència i la seva gestió de cara a millorar la productivitat i la qualitat de vida en les comunitats afectades.

RE 7. S'ha desenvolupat un discurs energètic referent tant dins la federació ISF com més enllà.

I 7.1: Es divulgarà en els mitjans públics, al menys un cop al any, l'opinió del grup al voltant de temàtiques de la actualitat que el grup consideri oportú i de interès.

A Perú, Bolívia i Equador

OE1. Millorar la generació d'ingressos per mitjà de l'accés a l'energia en comunitats aïllades.

RE1. S'ha donat cobertura energètica a un mínim d'una comunitat aïllada per país, per al desenvolupament de projectes productius, tot atenent les necessitats socials, econòmiques i ambientals de la zona.

I1.1. Les famílies i comunitats beneficiàries han experimentat un augment mínim del 10% en la seva renda.

I1.2. Els beneficiaris tenen millor accés a serveis bàsics com l'aigua, l'educació i/o la salut

RE 2 S'han generat esquemes de gestió financera innovadors, compatibilitzant criteris de gestió microempresarial, participació i control comunitari.

I 2.1 S'ha aconseguit als projectes executats la participació, implicació i compromís tant dels ens públics, privats i ONG's implicats en general així com de col·lectius i associacions locals que agrupen a població de la zona. S'ha posat interès especial en aquells grups normalment menystinguts.

I 2.2. S'han desenvolupat mecanismes d'acompanyament i manteniment dels equips instal·lats i de les poblacions beneficiàries, un cop executat el projecte i finalitzada la inversió inicial.

OE 2. Recolzar la millora en la cobertura de les necessitats socials bàsiques, i en particular l'accés de les comunitats a l'aigua i el sanejament, a través de la millora en la provisió energètica.

RE 3. S'han implantat sistemes de potabilització, monitoreig i control de qualitat de l'aigua de consum humà a les comunitats..

I3.1. Existeix un mínim d'una comunitat on l'accés a l'aigua i el sanejament, en quantitat i qualitat, s'ha assegurat amb la seva electrificació.

OE3. Enfortiment del estaments públics, a escala local, regional i estatal, en el camp de la planificació energètica i de la incorporació de les fonts renovables a les matrius energètiques, de cara a incrementar els nivells de seguretat energètica promovent l'ús d'energia disponible en el territori.

RE 4. S'ha avançat en les polítiques públiques i les capacitats planificació estratègica d'un o més districtes a cada país, articulant les polítiques energètiques a nivell nacional, amb les necessitats i potencialitats a nivell local.

I4.1. Existeixen espais de debat i reflexió sobre les polítiques energètiques actuals, el seu impacte ambiental i social, i la seva relació amb la gestió de recursos naturals; incloent autoritats, actors de presa de decisió i actors representatius dels moviments socials i organitzacions de base involucrades en la defensa dels drets de poblacions locals afectades per projectes d'extracció de recursos naturals energètics.

I4.2. S'elaboren propostes participatives amb escenaris possibles en base a l'hipòtesis de canvi de la matriu energètica de Bolívia, Equador i Perú; amb un enfocament que inclogui les necessitats de la població rural i la sostenibilitat ambiental local.

RE 5 S'ha aprofundit en el coneixement de tecnologies i metodologies de gestió viables a la zona andina per l'aprofitament d'energies renovables i la millora en l'accés a zones aïllades.

I 5.1. S'ha impulsat i executat una avaluació de les experiències dutes a terme des del 2005 per disposar d'una documentació endreçada i completa de les bones i males pràctiques, que serveixi com a exemple per al futur. A més s'ha actualitzat amb les noves experiències sorgides a mesura que ha anat avançant l'execució dels projectes en marxa.

I 5.2: Es disposa de recursos formatius tant per a universitaris com gestors, tècnics i població autòctona, ressaltant la importància de la presència de les dones en particular i els beneficiaris de l'operació en general.

I 5.3: Es disposa d'un mapa/document o base de dades que contingui la informació de recursos disponibles a Bolívia, Equador i Perú, la governabilitat d'aquests i, en el millor dels casos, l'ús i/o destinació possibles.

OE4. Enfortir la governabilitat ambiental a nivell provincial a través de l'articulació entre institucions públiques i societat civil per a la reducció de la seva vulnerabilitat davant d'activitats extractives.

RE 6. S'hauran millorat les capacitats tècniques i humanes específiques de cada actor en temes medioambientals, per a que siguin ells els actors claus en la presa de decisions.

I6.1. La societat civil a ambdós països s'implica en el control de la qualitat mediambiental i en la formulació de denúncies per agressions al medi i a les persones.

16.2. Les administracions públiques han millorat els seus instruments de control i poden donar resposta a les denúncies ciutadanes.

RE 7. La població, des del primer nivell escolar, coneix l'abast dels impactes ambientals de les indústries extractives.

17.1. Existeixen programes d'educació ambiental i sensibilització que arriben regularment a la població

RE8 S'han recolzat les vies legals d'actuació contra les agressions mediambientals

18.1. S'ha recolzat en almenys un procés legal per episodis de contaminació a cada país amb eines de peritatge tècnic.

RE9 S'ha avançat en l'articulació regional i internacional de la societat civil al voltant dels conflictes socioambientals relacionats amb les indústries extractives.

19.1. El nivell de coordinació i de resposta solidària davant agressions locals ha millorat.

Al Salvador

OE1. Enfortir les comunitats i institucions locals per la millora de les seves capacitats orientades a l'ordenació i planificació del territori amb enfocament de conca.

RE1. Es coneixeran les condicions tècniques, socials i econòmiques necessàries per abordar la gestió del recurs hídic a l'àmbit de treball

11.2. Es disposa d'una línia base de situació prèvia al implantació activitats mineres i extractives a la zona de Cabañas, amb un de mínim 25 punts crítics a tot el departament.

Instruments

Projectes de Cooperació

- **Perú i Bolívia.** A nivell energètic, com al cas equatorià, s'impulsaran, per una banda, projectes a escala local que facilitin la energia per usos productius amb gestió comunitària, i per l'altra banda, es faran projectes per enfortir la capacitat de decisió dels actors implicats sobre el aprofitament dels recursos naturals disponibles i la seva gestió. Ambdues des de un punt de vista sostenible amb l'eix temporal, econòmic, social i ambiental. S'identificarà una nova contrapart i s'encetarà un nova línia, preferentment al nord del país, al voltant de l'actual zona on l'entitat és implantada. Es col·laborarà amb València i Aragó en el desenvolupament de projectes productius, coordinant estratègies i posicionaments polítics a Perú i, eventualment a Bolívia, país on es deixa la porta oberta a continuar la feina desenvolupada fins ara sota l'òptica productiva i de provisió de serveis⁶. El component de planificació i incidència a les polítiques energètiques peruanes es continuarà treballant amb ITDG. Pel que fa a la línia de governabilitat ambiental, es continuarà la feina de suport a GRUFIDES a través de projectes o programes adaptats a les possibilitats de finançament, i que continuïn incidint en les capacitats de la societat civil i de les administracions locals per gestionar el medi ambient i fiscalitzar els impactes de la mineria. Es treballaran les xarxes nacionals i internacionals, obrint-se la possibilitat a desenvolupar un programa a tot el país i amb Equador.
- **Equador.** Es continuarà treballant en el desenvolupament de projectes productius a la ribera del Napo i a tota la província d'Orellana i, eventualment, Sucumbíos i Pastaza. Es continuarà amb la línia ambiental i es dinamitzarà la col·laboració amb els diferents estaments públics, en especial amb els de la província de Orellana. Es continuarà amb les accions de formació i defensa de drets a la província d'Orellana i Sucumbios amb les contraparts identificades, refermant les xarxes nacional i internacionals, especialment amb Perú, tal i com s'indicava anteriorment.

⁶ Es donarà temps fins a mitjans de 2011 per definir el desenvolupament dels instruments, no només de projectes, a Perú i Bolívia, pel que fa a la branca de provisió de serveis energètics.

- **El Salvador.** Veieu les accions que s'indiquen al bloc d'aigua.

Projectes de Coneixement de Realitat

- **Perú.** Es continuarà amb els PCR, amb un mínim de 3 persones per any, orientant la seva activitat a les accions de suport a les comunitats afectades per les indústries extractives (petroli i gas), i en general al conjunt de projectes. Igualment, podran recolzar les activitats de formació i generació de continguts a impartir al CEDECAP de Cajamarca, o bé recolzar als nous projectes productius que apareguin. Es coordinarà l'enviament amb Aragó i València.
- **Equador.** Pel que fa a Equador, es continuarà amb els PCR, amb un mínim de 3 persones per any, orientant la seva activitat a les accions de suport a les comunitats afectades per les indústries extractives (petroli i gas), així com a les activitats productives energètiques.

Assessories tècniques

Un cop desenvolupat el paquet de tecnologies energètiques al PAER, una línia a promoure a l'àrea és la seva difusió. Les assessories a d'altres entitats i administracions pot jugar un paper important en aquest objectiu de generalització de les energies renovables, i en aquest sentit es promocionarà.

Pel que fa a la branca ambiental, poden també aparèixer assessoraments en peritatges industrials a nivell nord, sobre tot a processos judicials al voltant d'episodis de contaminació o violacions de drets humans.

Recerca aplicada i Publicacions

Les línies de recerca a prioritzar dins l'àrea de treball, i a través dels diferents estudis (tesines, projectes, etc.) que anualment es vagin determinant, són les següents:

- Gestió
 - Creixement i gestió de xarxes de distribució i generació a l'àmbit rural
 - Impactes i distorsions de les indústries extractives en la provisió de serveis bàsics aigua i energia.
 - Interconnectivitat regional a Amèrica Llatina i models de desenvolupament a escala local
 - Desenvolupament de capacitats locals i *mecanismes de desenvolupament nets*.
- Tecnologia apropiada
 - Millora de la generació elèctrica eòlica i de l'aprofitament energètic de la biomassa, a les àrees rurals.
 - Accés a l'energia i millora de les capacitats productives a nivell local.
- Medi Ambient
 - Metodologies d'avaluació d'impacte ambiental per indústries extractives adaptades a entorns rurals

Es desenvoluparà al menys una publicació metodològica de l'àrea, de cara a recopilar i fer més accessible les tecnologies desenvolupades a l'etapa anterior.

Campanyes i altres Accions de Sensibilització, Incidència i protecció dels Drets Humans.

Pel que fa al Sud, es treballarà conjuntament amb les contraparts locals en accions de sensibilització en torn a l'ús de fonts d'energia renovable i l'impacte ambiental i social de les indústries extractives, així com sobre la violació de drets fonamentals per part d'aquestes.

Al Nord, les accions s'estructuraran al voltant de la Campanya El Preu de la Abundància, Drets Humans a les Fosques, la qual tindrà quatre eixos:

- A nivell de sensibilització, es treballarà molt el nivell bàsic i mig de la formació, a través de materials lúdics i educatius específics. També es donarà difusió a materials audiovisuals. Es donarà seguiment també als conflictes socioambientals més punyents

- i relacionats amb les intervencions al Sud i les nostres contraparts, obrint espais de denúncia a l'Estat i Europa.
- A nivell formatiu, es continuarà amb les accions adreçades als activistes, no només de casa nostra, si no a tot el món, amb els curs a distància.
 - Pel que fa a la recerca, es faran estudis relacionats amb la problemàtica de les indústries extractives i l'actual model energètic
 - Es participarà en els espais de debat, tant nacionals com internacionals, sobre la energia i les indústries extractives per tal de crear sinèrgies entre institucions i sumar esforços en la pressió a les institucions competents.
 - S'incidirà sobre els actors polítics responsables de les polítiques públiques, a nivell governamental i legislatiu, per a avançar en la coherència del conjunt de polítiques envers la sostenibilitat i el respecte dels drets humans.

Les accions de sensibilització al Nord estaran relacionades amb la denuncia de les activitats de les empreses extractives en la zona d'intervenció, així com amb el foment a escala global d'un model energètic i industrial sostenible i d'un ús responsable dels recursos naturals. En coordinació amb les organitzacions d'AGORANS que treballen a la regió (Entrepobles, Medicus Mundi i Vetermon) es podria coordinar una campanya estatal relacionada amb la problemàtica de les indústries extractives energètiques i mineres a partir del 2010.

Igualment, es continuarà treballant per sensibilitzar sobre els vincles entre protecció ambiental, accés a l'aigua, accés a l'energia i pobresa, el dret humà a l'aigua, el medi ambient i l'energia i les polítiques de cooperació més adients en aquest sentit.

Mitjans, recursos i finançament

A nivell de finançament i a gran trets, s'intentarà coordinar algun tipus d'acció amb Entrepobles i altres entitats afins per a tota la Zona Andina, per sumar recursos i camps d'acció.

S'obrirà la porta a la col·laboració amb altres grups a la resta de la Federació, amb el finançament que cadascú pugui aportar, de manera que les accions al Nord prenguin la repercussió, i per a que les intervencions al Sud guanyin definitivament l'escala que necessiten per tenir l'impacte desitjat.

En clau catalana, la major part del finançament provindrà de l'ACCD. A Tarragona, s'impulsarà un conveni amb les diferents administracions i la URV per sumar recursos financers i materials, així com capacitats institucionals.

- **Perú.** L'equip expatriat comptarà amb una persona, enfocada cap a la branca d'extractives, i es coordinarà amb el responsable de la línia energètica que pugui aportar el conjunt d'entitats federals que hi col·laborin.
Es comptarà amb una oficina a Cajamarca, i a Lima es compartirà un espai amb APD per tal d'efectuar les gestions administratives. El pressupost estimat total pel període és 1.045.000 euros.
- **Ecuador:** L'equip expatriat comptarà amb una persona, enfocada cap a la branca d'extractives, i una altra, responsable de la línia energètica. Es comptarà amb una oficina a Orellana. El pressupost estimat total pel període és 1.920.000 euros.
- **La Campanya,** comptarà amb una persona al capdavant, com a mínim, i el suport logístic necessari per a la posada en marxa d'activitats de sensibilització. Igualment, es recolzarà en l'àrea formativa per tal de desenvolupar aquest tipus d'accions. Depenent del finançament sempre, pot estimar-se un pressupost total d'uns 650.000 euros en total.

SERVEIS URBANS, HABITAT I CIUTADANIA

A les grans ciutats africanes, i en general dels països del Sud, els barris creats de forma espontània constitueixen més de la meitat de l'espai urbà. La majoria d'aquests barris que ja han arribat a una elevada densitat de població, normalment creats pels fluxos migratoris del camp a la ciutat de les darreres dècades, se situen en ple centre urbà i degut al seu ràpid creixement pateixen una greu manca de servei urbans bàsics, havent quedat completament desatesos pels poders públics.

La població d'aquests barris té la sensació d'estar apartada, és a dir, de no ser considerats com a ciutadans a un mateix nivell que la resta i un exemple és la manca d'accés als serveis bàsics. Dins d'una situació de creixement urbà i en un marc de crisi econòmica en la que el sector informal cada cop pren més força, es fa necessari abordar el condicionament urbà i l'accés als serveis bàsics amb solucions tecnològiques de baix cost que combinin els recursos dels poders públics (a qui pertoca aquesta tasca) amb els de la població (que és qui pateix les conseqüències).

En tot aquest esquema de condicionament urbà (creació i d'apropiació de l'espai públic) i d'accés a les xarxes de serveis bàsics per a i per part de la població, és fonamental per al seu assoliment el foment dels espais de participació i l'associacionisme, així com la generació en paral·lel del sentiment de ciutadania: "la delimitació dels drets i deures comuns que han de portar la millora de la qualitat de vida a aquests espais i persones".

En aquesta línia, les Nacions Unides han identificat dintre del Objectius del Mileni, dins el seu Objectiu 7: **Garantir la sostenibilitat del medi ambient**, les següents metes:

- Reduir a la meitat, per a l'any 2015, el percentatge de persones que manquin d'accés sostenible a l'aigua potable.
- Haver millorat considerablement, per a l'any 2020, la vida d'almenys 100 milions d'habitants de tuguris.

Des del 2000 s'ha treballat al Programa Barris a Camerun, que continua per al període 2010-2014. De la mateixa manera, les accions a escala pilot iniciades durant l'anterior període a Moçambic, continuen com a part del Programa en aquest.

Estratègia de Treball

Al sud, l'estratègia de l'àrea es basa en les següents idees de partida:

- **Potenciació de la ciutadania.** El sentit de ciutadania i de l'exercici dels drets que comporta és una altra línia clau cap a la sostenibilitat de les accions que es proposen i la multiplicació dels seus efectes. Obrir espais de participació reals, útils i rellevants per a la població, permet l'aparició d'aquest sentit de ciutadania i possibilita l'acció col·lectiva i la definició de models de desenvolupament sobre la base del consens, així com erigir a la comunitat en actor a considerar dins de les polítiques públiques. Tanmateix, les intervencions han d'estar concertades amb els governs municipals i ésser incloses als seus plans de desenvolupament, sempre i quan aquests existeixin i hi hagi voluntat política per reconèixer els espais creats des dels barris pels ciutadans. No cal perdre de vista que la creació de la ciutadania i l'autorreconeixement del seu protagonisme són el veritable motor del canvi als barris i a les ciutats, també de la democratització i de l'obertura de les estructures formals preexistents.
- **Accés universal als serveis bàsics.** Es considera com a premissa fonamental garantir l'accés de la població als serveis d'aigua i sanejament, i de gestió de residus, repercutint d'aquesta manera en tots els aspectes del desenvolupament humà, des de la salut fins al dinamisme econòmic, passant per la millora del medi ambient urbà.
- **Desenvolupament d'operadors públics d'aigua i residus urbans, controlats i participats per les comunitats d'usuaris.** Es potenciarà l'establiment i enfortiment d'operadors que permetin una gestió pública i participativa de l'aigua, de manera vinculada o no a les intervencions infraestructurals liderades per ESF.
- **Redefinició de la ciutat, l'espai públic i les xarxes urbanes.** Els habitants dels barris d'hàbitat espontani dens no visualitzen la ciutat com un espai comú i propi, construït per la comunitat que ho habita, no sols en un sentit arquitectònic o urbanista

sinó també a escala social i identitari. L'apropiació de la ciutat, l'espai públic i les xarxes urbanes per part de tota la població és un element important en el procés de reafirmació i empoderament, i al mateix temps necessari per a garantir la sostenibilitat de les accions que s'hi desenvolupen. Per això és fonamental crear els mecanismes per a reafirmar el sentit de pertinença que la comunitat té cap als barris i ciutat.

- **Dret a l'Habitatge i Tinença segura.** És considerat important el coneixement i sensibilització a aquest dret, les implicacions individuals i col·lectives dels qui habiten les ciutats. Des dels governs, no només com tinença de l'hàbitat sinó obligacions com ara la prohibició de desallotjaments o generació d'eines per garantir l'accés a l'habitatge a persones sense sostre
- **Equitat de gènere i reconeixement d'espais de participació.** Com a procés intern de la comunitat, una altra línia estratègica passa per reconèixer el paper de les dones i la seva important contribució al projecte. S'engegaran mesures de promoció de la participació als espais de decisió i es treballarà la seva incorporació i participació als projectes des de la perspectiva del reconeixement. En aquest sentit, es recolzarà el desenvolupament d'una línia de recerca específica que tractarà el tema del paper de les dones en la construcció de les seves ciutats.
- **Generació d'intervencions model.** Les intervencions han de generar experiències replicables a la resta de ciutats africanes i generar coneixement per a processos equiparables a tot el continent, tant pel que fa la gestió de serveis bàsics, com a l'accés a l'habitatge o la millora general del medi urbà i la ciutadania.

Pel que fa al Nord, l'estratègia es limita a:

- **Difusió de les intervencions i denúncia dels conflictes al voltant del Dret a la Ciutat.** Les accions de cooperació i lluita pel dret a la ciutat són escasses i poc conegudes, tot i tenir la seva correspondència amb situacions semblants a Europa. Cal explicar la dimensió urbana de la cooperació, de la construcció de xarxes socials i dels processos en marxa a les ciutats africanes. De la mateixa manera, cal denunciar les situacions de violacions de drets bàsics i acompanyar a les instàncies del Nord les comunitats afectades.
- **Aportar la visió urbana i africana a la Campanya d'aigua.** Fins ara, la Campanya Aigua de Tothom, un Dret i no una Mercaderia, ha tingut una visió centrada en Llatinoamèrica i l'àmbit rural. Aportar les especificitats africanes i en particular urbanes, enriquiran la participació de l'entitat i la seva aportació a les xarxes amb les que treballa. En sentit contrari, la visió política i de lluita pel dret a l'aigua, s'incorporarà a les intervencions al sud.
- **Millorar les polítiques de cooperació orientades a l'habitat.** En col·laboració amb altres entitats de l'Estat, es donarà rellevància a la cooperació a l'àmbit urbà i a Àfrica, en particular.
- **Col·laboració amb xarxes i campanyes internacionals,** mitjançant el reconeixement del dret a un habitatge digne treballar en coordinació amb xarxes i organitzacions que s'ocupen de temes com: habitabilitat, ciutadania, participació ciutadana i gènere. Existeixen xarxes i campanyes, com ara l'*Habitat International Coalition* o *Zero Desallotjaments* que ofereixen un marc de treballa i contactes imprescindible per desenvolupar la nostra feina d'incidència i sensibilització, i a les quals és important prendre part.

Planificació Estratègica

Països d'intervenció

Nord, Camerun i Moçambic.

Objectius i Resultats Estratègics del Programa

Nord.

OE1.- Esdevenint un actor actiu i rellevant al context estatal i europeu en la defensa del Dret a la ciutat, els serveis urbans i l'habitatge.

RE1.- Es disposa d'un posicionament com a entitat i han estat identificat els temes prioritaris als que treballar, a l'àmbit de la ciutadania, del dret a la ciutat, els serveis bàsics i l'habitatge.

I1.1.- Existeix una campanya pública a ESF relacionada amb la problemàtica urbanística.

RE2. Es té capacitat de fer seguiment de les polítiques públiques de cooperació al desenvolupament per tal de fer incidència en matèria d'habitatge.

I2.1. Es forma part dels principals fòrums de debat i xarxes europees i estatals que treballen sobre aquesta problemàtica.

RE3. Hi ha capacitat d'anàlisi de la problemàtica urbanística i dels drets bàsics a les ciutats del Sud.

I3.1. Es realitzen estudis específics de seguiment i casos pràctics, centrats als països d'intervenció.

Moçambic

Els objectius i resultats esperats del Programa a **Moçambic** per a la fi del període 2010-2014 són:

OE1.- Desenvolupar i procurar la implantació d'un Pla Urbanístic a Maxaquene A que tingui la aprovació del Municipi i que es realitzi amb la participació activa dels veïns del barri.

RE1.- Existeix un Pla Urbanístic realitzat de manera participativa i es acceptat per totes les parts.

I1.1.- Totes les actuacions i intervencions urbanístiques del Consell Municipal de la Ciutat de Maputo segueixen les directrius del Pla Urbanístic.

I1.2.- S'han realitzat el 50% de les afectacions als veïns que comporta el Pla Urbanístic.

OE2.- Aconseguir que una associació del barri sigui autogestionada i autofinançada en relació a les activitats desenvolupades pel projecte.

RE2.- Es consolida una associació que actua a Maxaquene A.

I2.1.- L'associació lidera de manera autònoma actuacions relacionades amb el projecte.

I2.2.- El seu funcionament no depèn de subvencions externes.

Cameroun

Els objectius i resultats esperats del Programa al **Cameroun** per a la fi del període 2010-2014 són:

OE1. Recolzar la generació de dinàmiques i l'impuls a iniciatives socio-econòmiques als barris, en relació amb el treball desenvolupat a les anteriors fases, prioritzant les relacionades amb la gestió de serveis urbans i la construcció.

RE1. S'han creat cooperatives de serveis i de manteniment infraestructures.

I 1.1. Existeix al menys una cooperativa al conjunt de barris amb més de dos anys de funcionament estable.

RE2. S'han identificat les entitats que poden recolzar el procés d'empoderament econòmic, havent-se començat a treballar amb elles.

I 2.1. Existeix una relació de treball estable amb al menys una entitat per barri durant els darrers dos anys del programa.

RE3. S'han creat i validat eines de promoció econòmica i de l'ocupació.

I 3.1. Existeix un catàleg de recursos, metodologies i bones pràctiques al respecte per als barris del Programa.

OE2. Potenciar la generació d'espais representatius dels barris i el habitants de la ciutat, amb plena autonomia i reconeixement d'accés a la municipalitat, especialment en matèria de gestió de l'aigua.

RE4. Funciona una coordinació suprabarrial de comitès i associacions.

I 4.1. Un mínim de 5 barris de Yaoundé IV són articulats dins un mateix espai suprabarrial durant els dos darrers anys del període.

RE5. L'administració local col·labora activament amb els comitès i les federacions.

I 5.1. Es dona una relació estable i una coordinació efectiva amb l'entitat suprabarrial per part de l'administració municipal durant els dos darrers anys del període

RE6.1. S'ha posat en marxa una estratègia de sortida del barris que asseguri la continuïtat del procés d'organització social en marxa.

I 6. El 75% de les associacions i CAD dels barris funcionen al mateix nivell en finalitzar el programa que a l'inici de l'any 1.

OE3. Orientar el desenvolupament d'infraestructures als barris urbans, densos i periurbans, a l'increment d'accés a l'aigua i a les millores puntuals en matèria de sanejament i accessibilitat.

RE7. S'ha desenvolupat l'extensió de la xarxa d'aigua potable existent als barris de tipologia densa, desenvolupant els mecanismes de cogestió veïnal necessaris.

I 7.1. El 50% de la població del conjunt de barris té un accés saludable a l'aigua de manera contínua.

RE8.1. S'ha desenvolupat una nova xarxa d'aigua potable a un barri perifèric, desenvolupant els mecanismes de gestió pública necessaris.

I 8. El 50% de la població dels barris perifèrics té un accés saludable a l'aigua de manera contínua.

RE9.1. S'ha estès l'ús de latrines millorades com a forma de sanejament col·lectiu.

I 9. El 50% dels barris disposa d'alguna experiència pilot de sistema millorat de sanejament.

RE10. S'han pavimentat pistes i executat cunetes que millorin l'accés i el drenatge del barri.

I 10.1. El 80% dels accessos als punts d'aprovisionament públics d'aigua al conjunt de barris han estat condicionats.

OE4. Delimitar i validar la metodologia i el procediment d'intervenció per a la millora de les condicions de vida a barris d'habitatge espontani, de cara a la seva replicabilitat a d'altres indrets i països.

RE11 . Qualsevol nova intervenció a Camerun es planteja a partir de l'experiència a Yaoundé. La intervenció a Moçambic es construeix a partir de la metodologia desenvolupada al Camerun.

I 11.1. Existeix un catàleg comparat de recursos, metodologies i bones pràctiques al respecte de les dues intervencions al final del període.

RE12 . Validar l'experiència dels consorcis públic-públic (PUP) per a la gestió de l'aigua en una experiència pilot.

I 12.1. S'ha posat en marxa un esquema de col·laboració entre un operador públic europeu i l'ajuntament d'una ciutat camerunesa per a la gestió pública del sistema municipal d'abastament i sanejament d'aigua.

RE13 . S'ha identificat una nova contrapart per a desenvolupar actuacions en matèria de dret a l'habitatge i la tinença segura.

I 13.1. S'ha iniciat un projecte de sensibilització i incidència sobre el dret a l'habitatge i la tinença segura en àmbit urbà.

Instruments

Projectes de Cooperació

- **Camerun.** Es tancarà el Programa Barris tal com s'ha concebut fins ara, de manera que es completarà la branca infraestructural planificada però no s'ampliarà. Pel que fa a la branca social i socio-econòmica, es recolzarà la tasca i el lideratge de la contrapart (ERA-Cameroun). A partir del 2011, només es continuarà amb el suport als grups afectats pels desallotjaments.
S'identificarà una problemàtica i possibles solucions (en la línia de les activitats desenvolupades al Programa Barris: aigua, residus, hàbitat) a una ciutat del Camerun d'ordre de magnitud inferior a Yaundé, existint la possibilitat d'implementar-les en funció de la seva dimensió i de les capacitats dels actors intervinents.
En general, prendran especial importància en aquesta etapa l'impuls a iniciatives que repliquin l'experiència de Yaundé a ciutats de menor dimensió, per tal d'assolir un major impacte amb el mateix tipus d'intervenció. En aquest sentit, es perfilen Sanchou i Limbe com les opcions més versemblants.
A més, s'explorarà el potencial de col·laboració amb altres contraparts. En aquest sentit, la primera opció serà desenvolupar la identificació feta d'Assoal per treballar el dret a l'habitatge i la tinença segura en àmbit urbà.
- **Moçambic.** Es continuarà el procés de realització del Pla Urbanístic amb la participació dels veïns i posta en comú en el Comitè Tècnic de Maxaquene A. Per tal de mantenir la visibilitat dins el barri continuarà la construcció de drenatge pluvial i latrines al ritme que possibiliti el finançament. S'espera que dins del procés participatiu sorgeixi una associació que empoderi a la població i enforteixi els processos veïnals.
S'establiran aliances amb altres organitzacions que tractin aquests temes tant a nivell formatiu com d'incidència política per tal d'articular un discurs comú.

Projectes de Coneixement de Realitat

- **Cameroun:** es continuarà amb els PCR donant recolzament a les activitats desenvolupades en el marc general dels projectes en curs, com per exemple les de promoció hidrosanitària, *adressage* o enquestes de condicions de vida.
- **Moçambic:** es continuarà amb els PCR donant recolzament a les activitats desenvolupades dins del projecte, com per exemple realització d'enquestes, seguiment i avaluacions d'activitats, reforç del vincle amb les associacions del barri, amb un mínim de 2 persones l'any..

Assessories tècniques

En principi, no es preveu fer-ne ni potenciar-les, tot i que s'està obert a realitzar-les en funció del seu interès i les capacitats existents.

Recerca aplicada i Publicacions

Les línies de recerca a prioritzar dins l'àrea de treball, i a través dels diferents estudis (tesines, projectes, avaluacions, pràctiques de màster i PCR) que anualment es vagin determinant, són les següents:

- Aplicació de sistemes d'informació geogràfica
- El gènere als processos de construcció de les ciutats africanes

Es desenvoluparà al menys una publicació metodològica de l'àrea, al voltant de l'extensió de xarxes de serveis (en primera opció, d'aigua) i els processos d'integració dels barris d'hàbitat espontanis, amb la possibilitat de comparar diferents experiències a l'Àfrica.

Campanyes i altres Accions de Sensibilització, Incidència i protecció dels Drets Humans

Pel que fa a les accions Nord , es planteja la realització d'una campanya específica a llarg termini. De manera prèvia els grups volen reforçar els seus coneixements en processos participatius, gènere (com a eixos transversals dins dels processos urbans) i urbanisme (habitat i serveis urbans). S'establiran aliances amb altres organitzacions que tractin aquests temes tant a nivell formatiu com d'incidència política per tal d'articular un discurs comú base de la futura campanya.

A més, es farà seguiment de les polítiques públiques de cooperació al desenvolupament per tal de fer incidència en matèria d'habitat. En aquest sentit, l'eina més directa serà la publicació d'estudis de cas específics, centrats en la realitat africana urbana d'accés als serveis bàsics.

En qualsevol cas, les accions de sensibilització al Nord estaran relacionades amb la Campanya *Aigua de Tothom Un Dret i no una Mercaderia*, intentant recollir les experiències en medi urbà i l'especificitat africana a aquesta. En aquest sentit, es podran desenvolupar estudis de cas relacionats amb el desenvolupament de sistemes de gestió veïnals, el partenariat amb empreses públiques o privades, l'evolució del model de gestió del servei públic a Camerun, etc.

Es potenciarà la connexió a xarxes internacionals associades al dret a l'habitatge i a la millora de les condicions de qualitat de vida, i en especial a les xarxes africanes (*Assoal, deguerpissements,...*).

Pel que fa al Sud, les accions de defensa de drets se centraran sobre tot en el reconeixement polític dels espais veïnals de presa de decisions per part de les estructures formals i tradicionals de poder, amb una estratègia d'assoliment d'acords i federació dels diferents espais existents amb el conjunt de barris de la ciutat.

Al mateix nivell, la incorporació i participació real de la dona en aquest espai, serà l'altre eix de treball.

Mitjans, recursos i finançament

A nivell de finançament i a gran trets, es continuarà apostant pel suport de l'Agència Catalana de Cooperació, atesa la prioritització (mantinguda al proper Pla Director) que fa per l'Àfrica Occidental i Moçambic.

Per Moçambic, s'aportarà per la concertació amb l'Ajuntament de Barcelona, administració especialment interessada en les intervencions a grans ciutats i que disposa ja d'un programa de cooperació amb la ciutat de Maputo.

- **Cameroun:** es comptarà amb la logística i els mitjans assolits durant la primera fase del Programa Barris, no es preveu cap ampliació estimable. Abans no acabi el 2010 el procés de legalització de l'entitat hauria d'estar finalitzat.
L'equip expatriat el formaran tres persones: la figura de coordinació, a l'alçada de la co-direcció local del Programa, una per desenvolupar la part socioeconòmica, i una de suport i seguiment de la part social. L'inici de noves accions al país hauria de comptar amb un anàlisi de l'estimació de recursos necessaris, que podria fer variar l'equip expatriat.
El pressupost total estimat és de 2.570.00 euros per al total del període, molt dependent de les opcions amb la UE en concret.
- **Moçambic:** Es comptarà amb la logística i els mitjans assolits durant la fase pilot del Projecte, no es preveu cap ampliació estimable.
Hi haurà un expatriat a terreny i s'haurà de reforçar la direcció social del projecte amb personal de la contrapart i voluntariats de mitjana/llarga durada o beques específiques.
El pressupost estimat mínim anual es de 150.000 €, que s'hauran d'ampliar en la mesura que es vulgui executar directament parts del Pla Urbanístic.

SOBIRANIA ALIMENTÀRIA

Tot i ser considerada l'alimentació com a Dret Humà Bàsic, la situació mundial respecte a aquest dret és més que alarmant: es preveu arribar fins els 960 milions de persones amb fam a finals del 2009. Els esforços polítics per revertir aquesta tendència s'estan basant en el mateix model que les ha causat, mentre el poder de les corporacions alimentàries, a tots els moments de la cadena agroalimentària, segueix augmentant.

L'actual model agroalimentari no respecta ni el medi ni les persones que el treballen. Cal un profund replantejament dels objectius de l'actual producció d'aliments, basant aquesta producció per l'abastament de la població sense degradar els ecosistemes dels quals depèn.

En aquest sentit, la **Sobirania Alimentària**⁷, és el dret dels pobles i dels països a definir les seves pròpies polítiques agràries, pesqueres, alimentàries i de terres; de manera que aquestes siguin ecològica, social, econòmica i culturalment adequades per ells i les seves circumstàncies úniques. Això inclou el veritable dret a la alimentació i a produir els aliments, que significa que tots els pobles tenen el dret a una alimentació sana, nutritiva i culturalment apropiada, així com el dret a disposar de capacitat per mantenir-se a ells mateixos i a les seves societats.

Els veritables actors en els que cal basar el model alimentari són les persones del camp, el seu agrupament internacional de referència és La Via Campesina. Les polítiques i models de gestió dels aliments han de cercar la millora de les condicions de vida de la gent del camp, permetent la migració ciutat-camp per reequilibrar les estructures socials.

És per aquests motius que apostem per la **Sobirania Alimentària**, concepte que defensa:

- L'alimentació com a Dret Humà Bàsic.
- El reclam de que tots els pobles i estats tenen el dret a definir les seves pròpies polítiques agrícoles.
- La base d'aquestes polítiques, són les persones que produeixen els aliments, la pagesia de tot el món.

És un concepte complert i representatiu de la problemàtica del model agroalimentari actual i que presenta solucions i respostes globals, creant un altre model social i econòmic a partir de les pràctiques alimentàries. Els seus objectius són vàlids tant a països del Sud, on el model del monocultiu extensiu per a l'exportació és l'imperant; com als del Nord, on les ajudes provinents de les polítiques agràries afavoreixen el *dumping*⁸ i on el món rural està desapareixent a una velocitat esfereïdora. Tanmateix, és clau treballar aspectes del sistema que tenen la seva manifestació al Nord, com ara la distribució dels aliments, o implicacions amb el sistema global de desenvolupament i la seva sostenibilitat, com ara la mercantilització de l'aigua o la sobreexplotació dels recursos energètics.

De la mateixa manera, hi ha una forta relació entre el model agroindustrial i la violació dels drets humans, atès que aquest genera conflictes amb violència directa, com els desallotjaments forçats de camperols, o via la violència estructural d'un sistema que no permet la satisfacció de les necessitats i l'accés als recursos bàsics i a la alimentació de moltes persones.

És necessària la voluntat política per part dels governs i entitats polítiques, per tal de modificar el model tant en l'etapa de producció, facilitant l'accés a la terra i tecnologia mitjançant les reformes agràries i legislatives que promoguin l'agricultura familiar; així com en l'etapa de distribució regulant el comerç i impeding les relacions desiguals. Les polítiques governamentals i sobre les relacions comercials han d'afavorir una veritable Sobirania Alimentària garantint l'accés a la alimentació de tota la població, evitant reduir els objectius a una visió de seguretat alimentària que permetin la reproducció del model agroindustrial amb la intenció de millorar l'accés als aliments, però sense modificar les causes d'aquest repartiment desigual.

⁷ Sobirania Alimentària; *Que es la Soberania Alimentaria*, Via Campesina (15 enero 2003). www.viacampesina.org

⁸ *Dumping*, pràctica de comerç en la qual una empresa ven el producte en el mercat internacional a preu inferior al que es vendria en el seu propi mercat nacional.

ESF fa 10 anys que treballa a la República Argentina. En aquests anys s'ha passat de treballar amb una organització (Movimiento Campesino de Santiago del Estero) com a contrapart a treballar amb el Movimiento Nacional Campesino Indígena (MNCI) format per vuit organitzacions territorials corresponents a 8 províncies del país.

El Movimiento Nacional Campesino Indígena (MNCI) es l'organització referent de la Via Campesina Sud Amèrica a la República Argentina. Fruit de la relació i del treball realitzat tots aquest anys, ha sorgit la col·laboració d'ESF a un nivell més regional a Sud Amèrica. En concret des de Via Campesina Sud Amèrica es va proposar a Esf un recolzament de les organitzacions que pertanyen a la Via a la zona del Gran Chaco Americà. La primera proposta va ser per recolzar les organitzacions camperoles de Bolívia, Paraguai, sud de Brasil i nord oest d'Argentina on ja estem treballant, totes elles localitzades a l'anomenat Gran Chaco Americà i membres de la Via Campesina Sud America.

Organitzacions que articulen al Chaco Argentí

- MoCaSE: Movimiento Campesino de la Província de Santiago del Estero.
- MCC: Movimiento Campesino de la província de Córdoba.
- UST: Unión de Trabajadores rurales sin Tierra de la regió de Cuyo a la província de Mendoza.
- SerCuPo: Servicios a la Cultura Popular de la província de Buenos Aires.
- Red Puna a la província de Jujuy.
- Encuentro Calchaquí a la província de Salta.
- Mesa Campesina del Norte Neuquino a la província de Neuquen.
- Giros a la província de Rosario.
- A la Federació d'ESF:
 - Asociación Valenciana de Ingeniería Sin Fronteras
 - Ingeniería Sin Fronteras de Navarra / Nafarroako Gabeko Ingenieritza
 - Enginyeria Sense Fronteres- Illes Balears

Estratègia de Treball

Al Sud, en particular, l'estratègia de l'àrea es basa en els següents punts:

- **Recolzament organitzatiu** als moviments de base camperols i a les organitzacions nacionals i internacionals.
- **Observació i denúncia de la violació del dret a l'alimentació**, així com dels drets i els factors que la fan possible (tinença de la terra, accés a l'aigua, impactes de les indústries extractives a la salut i el medi, etc.)
- **Fer incidència als governs per una reforma agrària integral⁹**, que assegurï les terres agrícoles de cultiu, davant la pressió de la agroindústria i la urbanització així com l'accés als recursos i la tecnologia necessària, a més de un finançament adequat a les explotacions de tipus familiar.
- **Aportació de mitjans i tecnologies**, així com generació de capacitats locals al servei dels moviments socials i les organitzacions, i dels processos en marxa per assegurar la sobirania alimentària.
- **Desenvolupament d'infraestructures i aspectes organitzatius a qualsevol baula de la cadena agrolimentària** que millori l'accés als aliments, la generació d'ingressos entre els camperols i el desenvolupament rural local en general, des de la perspectiva de la sobirania alimentària.

9. *Reforma agraria y Desarrollo Rural*, octubre de 2006, www.viacampesina.org

Al Nord, les línies a seguir són:

- **Difondre el concepte i la pràctica de la sobirania alimentària**, tot fomentant un sistema de producció d'aliments basat en la agroecologia¹⁰ capaç d'alimentar a la població mundial amb aliments de qualitat, respectuosa amb el medi ambient i les persones. A la inversa, sensibilitzar sobre els impactes del model agroindustrial a la població, no només en l'etapa de la producció si no també de la distribució, fomentant un ús respectuós i eficient dels recursos ambientals. Cal educar per un consum crític i responsable¹¹ i posant el gruix dels consumidors com a palanca de transformació de la cadena alimentària a través de les seves accions. **Donar suport, al mateix temps, a col·lectius de pagesos/es, ramaders/es i pescadors/es que promoguin la sobirania alimentària i l'agroecologia.**
- Treballar per aconseguir que **es contemplin i es promoguin tant la sobirania alimentària com l'agroecologia a les polítiques de les administracions públiques, empreses i organismes internacionals.** És prioritari establir unes **relacions comercials internacionals justes**, que fomenti el desenvolupament d'un nou model de producció i distribució d'aliments sostenible, prioritant el desenvolupament local als països del Sud. Els acords sobre intercanvis comercials, i el model de lliure mercat que deixa el preu dels aliments en mans dels mercats de *commodities* alimentaris, promou el model de l'agronegoci i els seus impactes. Denunciem les polítiques agràries promogudes pels organismes multilaterals que potencien el model de l'agronegoci aconsellant als països del sud conreus intensius destinats a l'exportació, així com les polítiques agràries dels organismes multilaterals i la seva influència negativa sobre el model d'agricultura camperola.
- **Connectar les observacions i denúncies a terreny sobre el dret a l'alimentació amb els espais oberts a tal efecte al Nord**, tant al sistema de NNUU com dels governs estatals i de la UE, en coordinació amb els moviments socials i les aliances que lluiten per la sobirania alimentària arreu del món.
- Fer patents, a través de la **recerca**, les connexions del dret a l'alimentació amb l'accés als recursos, la gestió del territori, el desenvolupament d'Estats de Dret i la participació de les organitzacions camperoles de base a les instàncies de govern.

Planificació Estratègica

Països d'intervenció

El Gran Chaco (Argentina, Paraguai i Bolívia). Moçambic.

Objectius i Resultats Estratègics

Al Nord

OE1. Difondre, sensibilitzar, donar a conèixer i forma en el concepte de sobirania alimentària a diferents públics

RE1. Haver contribuït a introduir i augmentar el coneixement del concepte de sobirania alimentària entre tots els públics.

I 1.1. S'ha elaborat un mínim d'un recurs (conte, tríptic, tarjetons, etc.) per a públic escolar (professorat, alumnat i AMPAs), i s'ha treballat en almenys 5 noves escoles/any amb els contes de La colla pessigolla com a recurs pedagògic.

I.1.2. Es disposa de dues presentacions per curs de cara a fer-ne un mínim de dues xerrades informatives per curs, adreçades al públic en general.

10 Agroecologia; *Agroecología y consumo responsable. Teoría y Práctica*" VVAA. Editorial Kehaceres, 2006

11. Guia per al consum responsable, Setem. CRIC, www.cric.org

I 1.3. S'ha posat en marxa un curs no presencial, en el qual s'ha participat en un 30% en la seva elaboració.

I 1.4. Millorar la posició en el buscador Google amb les paraules clau: Sobirania alimentària, passant del 22 actual a figurar entre les 20 primeres.

I 1.5. S'haurà donat suport i/o promogut tres activitats de carrer per curs.

OE2. Aprofundir i difondre les relacions entre la sobirania alimentària i el desenvolupament humà

RE2. S'han descrit i documentat nous impactes de l'actual model agroalimentari a nivell de violació de drets bàsics com la salut, l'aigua, la terra, etc.

I2.1. Es disposa d'estudis tècnics sobre aspectes concrets del model agroalimentari i els seus impactes.

OE3. Establir relacions amb altres col·lectius que treballin temàtiques afins al concepte de sobirania alimentària.

RE3. S'ha reconegut a ESF com una entitat rellevant dins el moviment que lluita per la sobirania alimentària a l'Estat.

I3.1 Es participa de regular i activament, com a mínim, a tres activitats conjuntes per curs i en la publicació anual d'un recurs comú, així com als espais de construcció col·lectiva dels moviments.

OE4. Aconseguir un canvi d'hàbits alimentaris en l'associació enfocat cap a un consum crític i responsable.

RE4. Reducció del consum en general de productes elaborats, de fora de temporada i no locals.

I4.1. Creació d'una cooperativa de consum a la seu de l'associació.

RE5. Garantir que els productes alimentaris que es consumeixin dins de l'àmbit de l'associació s'adeqüin amb uns criteris mínims en el marc de la sobirania alimentària i l'agroecologia.

I5. Els productes consumits dins de l'associació no provindran de cap gran superfície i compliran amb els criteris de comerç just.

Al Gran Chaco

OE1. Enfortir les organitzacions indígenes i camperoles de base, en el marc dels processos de lluita per la seva sobirania alimentària.

RE1. Les organitzacions camperoles participants tenen capacitat d'anàlisi sobre els principals focus de risc per a la Sobirania Alimentària

I1.1. S'han recopilat i sistematitzat estudis, informes i investigacions al voltant dels Riscs i Amenaces de la Sobirania Alimentària. S'han desenvolupat varis estudis de cas sobre impactes socials i ambientals generats pel model agroexportador. S'ha implementat 1 Sistema d'Informació Geogràfica per al desenvolupament d'estudis i investigacions relacionats amb l'Observatori

RE2. S'han generat mecanismes de participació entre les organitzacions participants amb l'impuls i la conducció d'agrupacions de dones rural, així com processos de sensibilització en la societat civil sudamericana, tendint a incidir en les polítiques públiques, en relació a la Gestió dels Béns Naturals i a la Sobirania Alimentària

I2.1. S'han elaborat i presentat varies propostes legislatives relacionades amb la Sobirania Alimentària i Gestió dels Béns Naturals. Almenys 6 actors de la societat civil vinculats a la problemàtica de la Sobirania Alimentària es vinculen amb les organitzacions a partir dels Fòrums i Trobades realitzades. Més de 1200 joves accedeixen a instàncies de formació. Més de 1000 dones han estat capacitades i participen en campanyes d'incidència de polítiques públiques. S'ha observat un augment en el nombre de dones presents en la organitzacions, així com un enfortiment del seu rol.

RE3. S'han enfortit, estructurat i consolidat els processos de formació regional de varies organitzacions camperoles i indígenes participants de la Vía Campesina Regió Sudamericana.

I3.1. Més de 1500 famílies accedeixen a seminaris i instàncies de capacitació. S'ha posat en funcionament l'Institut de Agroecologia Latinoamericano (IALA) al departament de San Pedro

(Paraguai). S'ha desenvolupat un pla de capacitació sobre millora de la productivitat camperola indígena, desenvolupament sostenible i ús eficient dels recursos naturals. S'han organitzat més de 3 instàncies de formació internacionals per a joves i dones sobre Gestió de Béns Naturals i Sobirania Alimentària.

A Moçambic.

OE1. Contribuir a la millora de l'accés a l'aigua, tant per a us de boca i com us productiu, i al sanejament a les comunitats rurals del districte de Funhalouro.

RE1 Cobertes les necessitats prioritàries d'abastament d'aigua per a us productiu en els sectors ramader i agrícola de les comunitats rurals beneficiàries del districte de Funhalouro.

I1.1 Es duplica la cobertura de punts d'aigua per a usos productius, en les comunitats beneficiades pel programa..

Instruments

Projectes de Cooperació

- **A la regió del Chaco.** Per a poder portar a terme els principals eixos de treball del projecte es preveuen diferents instruments de suport: participació i/o organització de seminaris nacionals, regionals i internacionals de la Via Campesina; recopilació i sistematització dels estudis de cas derivats de l'activitat de l'Observatori de Riscs pel Béns Naturals i la Sobirania Alimentària; generació de mecanismes de participació en polítiques públiques.

Tots aquests eixos es traduiran en un projecte de cooperació amb base a Paraguai i en coordinació amb altres projectes i organitzacions a Argentina, principalment, i en menor mesura Bolívia i Brasil, anomenat: **Fortaleciendo la soberanía alimentaria desde las mujeres campesinas e indígenas del Paraguay en el Cono Sur**. La contrapart local participant és la Coordinadora Nacional de Organizaciones de Mujeres Trabajadoras Rurales e Indígenas de Paraguay (CONAMURI).

L'objectiu de futur (a partir de 2011-2012) es utilitzar aquest projecte per continuar treballant com fins ara amb la Via Campesina Sud Amèrica, anar coneixent la resta de contraparts de la regió i continuar amb els projectes executats a la Argentina juntament amb la resta d'associacions d'Enginyeria Sense Fronteres participants. D'aquesta manera es preveu l'extensió del projecte a tota la regió del Gran Chaco Americà per treballar amb les organitzacions camperoles dels països citats anteriorment.

A banda de la sobirania alimentària, a la regió es desenvoluparà una estratègia adreçada a aconseguir el dret a l'accés a l'aigua, tal i com s'explica a l'apartat sectorial corresponent.

- **A Moçambic,** veieu les accions específiques recollides a l'apartat sectorial d'aigua i relacionades amb la sobirania alimentària, per la seva naturalesa i per la contrapart amb què es durà a terme, la União Nacional de Camponeses (UNAC), membre també de la Via Campesina a l'Àfrica.

Projectes de Coneixement de Realitat

- **A la regió del Chaco.** Es preveu que entre 2 i 6 voluntaris/àries viatgin anualment a donar suport a tasques relacionades amb els projectes en curs. Aquestes tasques poden estar orientades o bé als estudis de cas derivats de l'activitat generada per l'Observatori de Riscs pels Béns Naturals i la Sobirania Alimentària o bé a la participació en espais de formació, incidència i/o sensibilització. També s'inclou en el programa PCR la possibilitat de participar, dinamitzar o organitzar tallers sobre drets humans, sobirania alimentària o campanyes nord d'ESF.

Assessories tècniques

En principi, no se'n preveuen.

Recerca aplicada i Publicacions

Es continuarà potenciant la recerca d'aspectes concrets de l'àmbit de la sobirania alimentària i la seva corresponent publicació, tot prioritzar els següents àmbits d'estudi:

- Concepte de petroaliments, en col·laboració amb les activitats vinculades amb l'energia i les indústries extractives.
- Evolució dels agrocombustibles i/o cultius transgènics.

Es farà un seguiment dels continguts de la plana web, tot penjant tots els recursos que es vagin generant i les activitats que es vagin fent.

Campanyes i altres Accions de Sensibilització, Incidència i protecció dels Drets Humans.

L'entitat no preveu desenvolupar una campanya pròpia al voltant de la sobirania, més aviat treballar dins els espais que l'Aliança per la Sobirania Alimentària dels Pobles (ASAP) està construint i col·laborar a l'enfortiment d'aquesta. Així, es preveu:

- Desenvolupar materials com comtes i presentacions
- Dur a terme activitats formatives i de difusió com jornades, conferències, tallers i video-forum
- Organitzar accions al carrer.

Mitjans, recursos i finançament

- **A la regió del Chaco.** Inicialment la regió comptarà amb 2 persones treballant en qualitat d'expatriades (1 a Argentina i 1 a Paraguai). També es contempla la contractació de personal local per donar suport al projecte, ja sigui en la seva vessant políticocial o en l'administrativa.
Des del 2010 s'obrirà el procés de legalització al país, i es comptarà amb una mínima base operativa, que podrà ser la de la mateixa contrapart. S'apostarà per treballar amb l'AECID, com a part principal del finançament, seguint la línia encetada, i es comptarà amb el cofinançament de municipis catalans. El pressupost estimat anual és de 125.000€ anuals.
- **A Moçambic.** S'inclou a les accions contemplades al capítol d'aigua.
- **Al Nord.** Es contempla disposar de part del temps d'alguna de les persones alliberades dins l'equip Nord a Catalunya, així com coordinar-se amb la figura que a nivell node Est es disposi. A nivell de recursos econòmics, no es fa cap previsió econòmica inicial, tot i que es contempla com a opció formular projectes a institucions públiques per a obtenir-ne suport per a les línies d'activitat apuntades.